

Litostroj

Preteklo leto 1980 je bilo polno izrednih dogodkov, prelomnic, zaostretev pa tudi mnogih jubilejev in praznovanj

Uresničene številne optimistične napovedi

Ob vstopu v preteklo leto smo z veliko realnosti napovedali leto velike aktivnosti, varčevanja, večje discipline in odgovornosti, leto jubilejev osvoboditve in samoupravljanja. Ob vsakodnevnih bitki za uresničevanje začrtanih naših in skupnih družbenih nalog smo napovedovali prizadevanja za boljše delo, za racionalnejše gospodarjenje in sploh za večjo učinkovitost na vseh področjih naših aktivnosti. Ko danes tehtamo in ugotavljamo, ali smo v preteklem letu izpolnili te optimistične napovedi, ki smo si jih v Litostroju zadali, lahko ugotovimo, da smo uspešno opravili številne začrtane naloge.

Predvsem lahko ugotovimo, da je nekaj izrazitih dogodkov in prelomnic krojilo razmere gospodarjenja ter dela in družbenopolitično dogajanje tudi pri nas v Litostroju.

Začeli smo zelo zgodaj, saj smo sprejeli pomembne samoupravne akte o delitvi osebnih dohodkov po vloženem delu. Skoraj dve leti so v strokovnih službah in potem še v samoupravnih delovnih telesih in komisijah trajale priprave teh samoupravnih dokumentov za najširšo javno razpravo in sprejem. Osnovni cilj novih samoupravnih aktov za de-

litev osebnih dohodkov so že v osnovi temeljili na dobrih izhodkih. Realnejše vrednotenje proizvodnega dela in uresničitev določil zakona o združenem delu s tega področja pa so bili osnovni motivi za pripravo teh dokumentov. V najširši javni razpravi pa smo imeli delavci priložnost, da se dovolj dobro spoznajo s predloženimi dokumenti in da vplivamo na njihovo vsebino.

Ugoden izid referendumov v tozidih in delovnih skupnostih je potrdil predvidevanja, da smo na pravi poti in da smo z novimi akti napravili znaten korak na-

prej v razvoju samoupravnih odnosov ter k pravičnejši delitvi osebnih dohodkov po vloženem delu. Čeprav celoten sistem delitve še ni do kraja izpeljan, saj manjkajo še nekateri dodatni sistemski dokumenti, kljub temu lahko ugotovimo, da so se prav ti sprejeti samoupravni akti v preteklem letu 1980 ugodno uveljavili tudi v praksi.

V februarju smo si zelo prizadevali, da bi uresnili cilje gospodarske stabilizacije. Z motivacijo »od besed k dejanjem« smo v večini naših delovnih okolij pričeli tudi dejansko izvajati stabilizacijo, oziroma delati drugače, kot smo bili navajeni.

Stabilizacija je prodrla v vsak kotiček, v vsak žep pa tudi v miselnost slehernega izmed nas. Predvsem pa smo skozi celo leto 1980 spoznali, da smo stabilizacijo pojmovali preveč enostavno. Izgubljali smo se v malenkostih in preštevali izgubljene minute delovnega časa, večina globalnih razmer pa je ostala nespremenjena.

V letu 1980 lahko z gotovostjo trdimo, da so bili nekateri naši stabilizacijski ukrepi le učinkoviti ter vsebinsko globlji in dolgoročnejši.

Zaostreni pogoji pri uvozu reprodukciskih materialov so pri mnogih naročilih opravili svoje. Predvsem so te težave povzročale mnoge kasnitve pri dokončanju naročil in nas prisilile k razmišljanju, da bomo morali že pri projektiranju naših proizvodov ravnati tako, da bomo čim manj odvisni od uvoza reprodukciskega materiala.

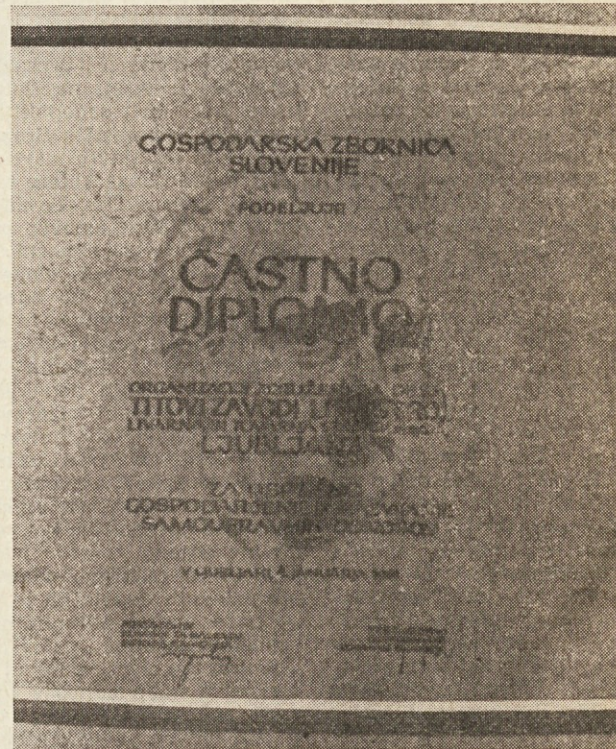
Tudi vsestransko varčevanje z energijo, materialom, finančnimi sredstvi in drugo potrošnjo je pod stalno našo in širšo družbeno kontrolo.

Vidno prizadevanje za vedno večji izvoz je kljub številnim problemom in težavam rodilo ugodne rezultate. Številna naročila za tujino, ki smo jih uresnili prav v tem letu, potrjujejo našo pravilno usmeritev. Ta usmeritev pa je tudi dolgoročnejša, saj se nam na osvojenih tržiščih ni treba bati za nadaljnji ugodni razvoj.

Kljub nekaterim ugodnim rezultatom na področju izvoza pa tega ne moremo trditi za vse naše proizvode. Zaskrbljujoče je področje vodnih turbin, ki smo jih v preteklosti več izvažali, v letu 1980 pa nismo pridobili nobenih večjih naročil. Ta del prizadevanj za večji izvoz nam ne uspeva iz več razlogov. Predvsem so

Glasilo delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogi) v nakladi 5800 izvodov — Uredniški odbor: predsednik dipl. inž. Anton Tomažič, namestnik inž. Milan Jurjavčič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Jure Vulkan, Tone Erman, mag. dipl. inž. Peter Vogrič, Marjan Šigulin in uredniki: odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tome-Lamut. Telefon uredništva 556 021 (n.c.) interna 202, 246 — Poština plačana v gotovini — Tiska Tiskarna Ljubljana.

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Veliko priznanje Litostroju

Prvi delovni dan letošnjega leta, točneje 5. januarja 1981, je Gospodarska zbornica Slovenije v Cankarjevem domu podelila nagrade Borisa Kraigherja kot priznanje za dosežke trajnejšega pomena v gospodarstvu v letih 1970 do 1980.

Med letošnjimi nagrajenci je tudi individualni poslovni organ delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj tov. Marko Kržišnik, dipl. ing. Poleg priznanja, ki ga je prejel tov. Kržišnik, je delovna organizacija Litostroj prejela častno diplomo kot priznanje za stalni napredek pri razvoju gospodarjenja in samoupravnih odnosov v delovni organizaciji in v širši družbi.

To priznanje nam dokazuje pravilno pot, ki si jo je Litostroj začrtal v svojem razvoju. Predvsem pa je pomembno, da smo delavci Titovih zavodov Litostroj bili sposobni vse zastavljene naloge skoraj v celoti realizirati kljub težkim pogojem gospodarjenja, ki so bili še posebej očitni v preteklih letih. Istočasno nam to priznanje pomeni spodbudo za nadaljnje delo in obvezo, da kot delovna organizacija, ki je prejela letošnje priznanje, služimo za zgled ostalim delovnim organizacijam.

Ne bo odveč, če ob tej priliki vsaj bežno pregledamo, v čem je smoter uspešnega in hitrega razvoja naše delovne organizacije.

Z gotovostjo lahko trdimo, da ima veliko zaslug za to prav delavec-samoupravljaec. Obveščenost in zrelost, predvsem pa preudarnost našega delavca so danes dosegli stopnjo, da je prav odločanje za prave smeri v pravem času, pa naj si bo to investicijska izgradnja, proizvodni program ali ostale smeri razvoja, bistvenega pomena. Nadalje je potrebno poudariti, da so vsi izdelki, ki jih Litostroj danes proizvaja, plod lastnega znanja, da nismo odvisni od tujih licenc, ki so drage in zastarele. Pri vsem tem pa je pomembno predvsem to, da so naši izdelki kvalitetni in znani doma ter v svetu.

Dejstvo, da danes že skoraj polovico izdelkov izvažamo, je v času prizadevanj za pridobivanje deviz in stabilizacije še kako pomembno. Pri vsem tem pa je najpomembnejše, da je v naše izdelke vgrajenega zelo malo materiala, ki je odvisen od uvoza. Vendar se bomo morali še potruditi v tej smeri.

Usmeritev Litostroja v pravo smer razširitve proizvodnih zmogljivosti je danes znana. Investicija v izgradnjo novega obrata talnih transportnih sredstev, kakor tudi preoblikovalne opreme, že daje željene rezultate. Z realizacijo vseh začrtanih investicijskih izgradenj pa bo Litostroj svoje zmogljivosti še podvojil. To pa bo obdržalo našo delovno organizacijo v samem vrhu jugoslovanske strojegradnje.

In ne nazadnje je treba poudariti tudi to, da količinska proizvodnja iz leta v leto raste. To je bilo doseženo s posodabljanjem proizvodnega procesa, boljše organizacijo dela, predvsem pa s povečano zavzetostjo za delo večine Litostrojanov. Vse to pa je pripomoglo, da smo v lanskem letu presegli magično mejo 10.000 ton proizvodnje in realizirali preko 1.000 ton, kar je porok za dober finančni uspeh ob zaključku leta.

Vse to in dejstvo, da imamo dovolj naročil za delo v letu 1981, nam daje zagotovilo, da se bodo Titovi zavodi Litostroj tudi v bodoče razvijali tako, kot so se v zadnjem obdobju ter da bomo še naprej s ponosom nosili TITOVO ime.

J. Vulkan

NOVA GLAVA

Že dalj časa smo premišljevali in prav toliko časa se odločali in se končno odločili, naj naš časopis po več kot dvajsetih letih izhajanja dobi novo glavo.

Ko je januarja 1960 izšla prva številka časopisa enake velikosti in prav tako na petih kolonah, so ji tedanji uredniki izbrali za časopisno glavo napis tovarne z zaščitnim znakom. Vseh dvajset let se je ta glava v osnovi obdržala, spreminjali smo ji le velikost in barvo. Zadnja leta pa smo k temu napisu pritaknili še en napis in še priznanje, tako da je bralec kar težko razbral pravo ime časopisa. Zato se je uredniški odbor odločil za spremembo. Narejenih je bilo veliko osnutkov in popravkov osnutkov. Skoraj toliko, kolikor odgovornih sodelavcev je ocenjevalo novo glavo, toliko je bilo tudi mnenj o njej. Na koncu je vendarle obveljala ta, ki jo imate danes prvič pred sabo. Vsem najbrž ne bo všeč, toda ima to prednost, da je enostavna, čitljiva, preprosta in opazna. Ima pa še eno posebnost — to je gibljivi del glave, zaščitni znak. Zaščitni znak naše delovne organizacije v kvadratu boste odslej vedno našli na prvi strani časopisa, toda vsakokrat na drugem mestu.

Upamo, da bo večini ta sprememba všeč in da nam največji litostrojski domoljubi ne bodo preveč zamerili, ker smo standardni zaščitni napis zamenjali za bolj »časopisnega«.

Ob tem želimo, da bi časopis vsi z veseljem in zanimanjem prebrali, v njem sodelovali s članki iz življenja v tovarni in izven nje, da bi bil naš časopis čim svetlejši ogledalo Litostroja, nas delavcev, in naše skupne bodočnosti.

Uredništvo

(Dalje na 3. strani)

Ustavni amandmaji v javni obravnavi

Na podlagi izhodišč in usmeritev, sprejetih na seji skupščine SR Slovenije, ki je bila konec oktobra 1980. leta, je bila v vseh družbenopolitičnih organizacijah načrtovana aktivnost. Tako je tudi občinski sindikalni svet Ljubljana-Šiška pripravil nekaj izhodišč za izvedbo javne razprave v organizacijah združenega dela.

Vse dosedanje priprave in razprave v naši republiki, povezane s predvidenimi spremembami ustave, so izhajale iz vsebine znane pobude tovariša Tita o kolektivnem delu, odločanju in odgovornosti. Pri tem je zlasti poudarjena nujnost hitreje demokratizacije procesov samoupravnega in političnega odločanja, demokratizacije kadrovske politike, poglobljanje delegatskih razmerij, zagotavljanje večje učinkovitosti in odgovornosti izvršnih in upravnih organov ter strokovnih služb v procesu delegatskega usklajevanja stališč, sprejemanja odločitev in njihovega uresničevanja. Temeljni smisel in cilji teh zahtev so zlasti:

— da se okrepi samoupravni položaj delavcev in vseh delovnih ljudi v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih ter njihov vpliv v celotnem procesu družbenega odločanja;

— da se v polni meri uveljavi temeljna vsebina delegatskih razmerij, torej povezovanje delavca in delovnega človeka v procesu proizvodnje z upravljanjem tega procesa in družbene reprodukcije, uresničevanjem funkcij politične oblasti in upravljanja drugih družbenih zadev;

— da se ustvarijo pogoji za celovitejšo razvijanje, krepitev in uveljavljanje osebne in skupne odgovornosti za družbeno odločanje v vseh ustanovah združenega dela in političnega sistema socialističnega samoupravljanja in

— da se hitreje demokratizira in podruži kadrovska politika, kar naj bi pripomoglo k večji, zavestnejši in enakopravnejši porazdelitvi pravic in odgovornosti v družbi, k uveljavljanju sposobnosti, znanja in dela ter k omejevanju teženj po profesionalnem opravljanju in prisvajanju opravljaljskih funkcij.

Ker smo z ustavo opredelili sistem načel, odnosov in institucionalnih rešitev, ki naj omogočijo in spodbujajo družbeni razvoj v nakazani smeri, je zdaj potrebno predvsem spremljati njihovo delovanje in odkrivati družbenopolitične in idejnopoliitične razloge, zaradi katerih prihaja do razmeroma počasnega uveljavljanja teh načel v proizvodni in politični praksi naše družbe. Naloga, ki si jo na tej stopnji razvoja družbenoekonomskih in političnih odnosov postavljamo, je torej utrjevanje in razvoj političnega sistema socialistične samoupravne demokracije in družbeno lastninskim osnovam rdužbenih odnosov, ne pa njegove celovite spreminjanje.

Čeprav oportunističnega odnosa ali celo nasprotovanja do uveljavljanja take usmeritve ni mogoče preseči zgolj z nekaterimi spremenjenimi normativnimi rešitvami, je nujno celovito družbenopolitično akcijo, naravnano k tem ciljem, podpreti tudi z nekaterimi na novo oblikovanimi ustavnimi in normativnimi določili.

Vse to seveda ne pomeni, da bi šele s predvidenimi spremembami začeli v naš ustavni sistem uvajati kolektivno delo in odgovornost, ker je to pomenilo stalno prvo naših prizadevanj za vsebinsko uveljavitev delegatskega sistema in krepitev osebne odgovornosti, ki ji zdaj jasneje pridružujemo še prvine kolektivne odgovornosti. Na tej podlagi so bili oblikovani predlogi dopolnitev ustave, ki ustrezno uresničujejo idejnopoliitične interese pobude tovariša Tita, ne da bi spreminjale — skladno z izhodišči o razvijanju in utrjevanju političnega sistema socialistične samoupravne demokracije — temeljna načela in temelje druž-

benopolitičnega sistema, kot jih opredeljuje ustava.

Temeljni poudarek torej ostaja na doslednem uresničevanju ustavnih načel in na dolgoročno usmerjeni družbenopolitični in družbeni aktivnosti, s čimer bomo vsebinsko uveljavili ustavna načela in odnose, za katere se je zavzemal tovariš Tito. To naj bi bilo tudi v javni ustavni razpravi bistveno merilo in zorni kot na kritično obravnavo vloge posameznih institucij in odnosov v našem samoupravnem in posebej političnem sistemu. Glede izrazito restriktivno zamišljenih predvidenih in ustavnih dopolnil pa bi bilo treba v javni razpravi zlasti oceniti njihovo življenjsko, uporabno vrednost v procesu uveljavljanja družbenih odnosov, ki jih celoten pristop k ustavnim spremembam opredeljuje kot svoje temeljne cilje.

Celotno razpravo o predlaganih ustavnih dopolnilih je potrebno povezovati z aktualnimi družbenoekonomskimi in družbenopolitičnimi vprašanji, posebej s celovito obravnavo odnosov in institucij našega političnega sistema. V tem okviru bi bilo treba zlasti:

— spodbuditi razpravo in usmeriti delovne ljudi, da razmišljajo o reševanju aktualnih gospodarskih vprašanj in da se v razreševanju vprašanj, povezanih s stabilizacijo, planiranjem in socialno varnostjo delovnega človeka, v polni meri angažirajo samoupravni organi, delegacije in

delegatska telesa, kot delovni ljudje na svojih zborih, v organizacijah sindikatov in socialistični zvezi;

— oceniti, kako so se uveljavile posamezne institucije političnega sistema, kako so učinkovite pri uresničevanju svoje ustavne vloge, kakšno je uresničevanje odgovornosti in kolektivnosti dela v njih, kakšna je jasnost dela, možnost za učinkovito družbeno kontrolo njihovih postopkov;

— celovito konkretno in kritično obravnavati vprašanja, povezana z usposobljenostjo, učinkovitostjo in konkretno vlogo izvršnih organov glede njihove odgovornosti za stanje v slehernem okolju;

— oceniti, v kakšni meri so metode dela družbenopolitičnih organizacij in mehanizem odločanja dejansko odprti za pobudo delovnih ljudi in za razpravo o konkretnih življenjskih vprašanjih;

— ugotoviti, v kakšni meri je delovanje družbenopolitičnih organizacij obrnjeno k vsakodnevnim življenjskim potrebam in h ključnim družbenim vprašanjem, ki se obravnavajo in razrešujejo v delegatskem sistemu;

— pregledati, v kakšni meri smo uveljavili informiranje, ki naj bi omogočilo, da se prizadeji delovni ljudje in njihove organizacije učinkovito vključijo v proces oblikovanja družbenih odločitev.

Vsi ti poudarki so pomembni in morajo biti osvetljeni v vseh strani ter morajo odražati lastne izkušnje in lastne razmere vsakdanjega dela. Le tako bomo prispevali svoj delež k nadaljnjemu razvoju našega političnega sistema, s tem pa tudi oblikovali naša stališča do ponujenih sprememb ustave. M.S.

Obračun in program dela

Na podlagi sklepa republiškega sindikalnega sveta in statutarjih določil je bil pripravljen celoten program priprav in izvedb članskih sestankov osnovnih organizacij zveze sindikatov.

Letni članski sestanki morajo omogočiti članstvu v posameznih okoljih oceno dosedanjega dela in dati usmeritev delovanja osnovne organizacije v naslednjem obdobju, da bo delo osnovne organizacije še učinkovitejše.

Članski sestanki so priložnost za utrditev povezave med članstvom in organi, le tako se bodo še nadalje izboljševale metode in vsebina delovanja, zlasti demokratizacija v vsakem posameznem okolju osnovnih organizacij. Rok za izvedbo letnih članskih sestankov je 28. februar, konferenc osnovnih organizacij sindikata in koordinacijskih odborov pa 30. marec 1981. leta.

V delovni organizaciji Titovi zavodi Litostroj bomo v skladu s predlaganimi roki izvedli sestanke osnovnih organizacij v obdobju med 15. in 25. februarjem.

Letošnje letne članske sestanke bomo izrabili tudi za obravnavo nekaterih aktualnih tem.

Zato bi predlagali v delovni organizaciji naslednji okvirni dnevni red letnih sestankov osnovnih organizacij zveze sindikatov.

1. Otvoritev sestanka in izvolitev organov letnega sestanka
2. Ocena dela OO sindikata v preteklem obdobju
3. Finančno poročilo
4. Poročilo nadzornega odbora
5. Sprejem predloga poslovnika o delu in organiziranosti OO sindikata

6. Razprava o poročilih

7. Programska usmeritev za prihodnje obdobje

8. Finančni načrt

9. Razno

V pripravah na letni članski sestanki bi se morali sestati vsi izvršni odbori OO sindikata, se dogovorili za potek sestanka, določiti poročevalce in ostale podrobnosti, da bi sestanki potekali čim bolj nemoteno. Na teh sejah bi uvodoma obravnavali tudi predloge ustavnih določil z obravnavo pa nadaljevali v razpravi na letnih članskih sestankih. V zapisnik bi tako lahko zapisali naša stališča v zvezi z oblikovanjem vsebine ustavnih določil.

Po vsebini najvažnejše področje obravnave in razprave je ocena delovanja osnovne organizacije, kajti v oceni mora biti podano delo izvršnega odbora v času od zadnjega običnega zbora osnovne organizacije zveze sindikatov. O podani vsebini razpravlja članstvo na sestanku. Ocena lahko vsebuje že združena poročila komisij, lahko pa tudi najbolj aktivne komisije podajo še svoje poročilo o delu.

FRANC LESKOŠEK-LUKA NAM JE ČESTITAL!

DELOVNEMU KOLEKTIVU ŽELIM SREČNO, ZDRAVO
TER USPEŠNO 1981. LETO

Franc Leskošek-Luka

Zlati znak sindikata

Kot smo poročali že v prejšnji številki našega časopisa, je prejela osnovna organizacija sindikata v izobraževalnem centru pred kratkim visoko priznanje: zlati znak Zveze sindikatov Slovenije.

Priznanje se nanaša na uspešno vlogo osnovne organizacije ZSS v izobraževalnem centru pri razvoju samoupravne organiziranosti in samoupravnih odnosov, uveljavljanju delitve osebnih dohodkov po delu, kakor tudi na uspešno delo izobraževalnega centra kot celote pri izobraževanju mladine in odraslih za delo in samoupravljanje. Značilno za delo v izobraževalnem centru je prizadevanje vseh dejavnikov — družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in vodstva — za uveljavljanje zakona o združenem delu, za najustreznejšo samoupravno organiziranost in razvite samoupravne odnose ter za razvijanje izobraževalne dejavnosti v tesni povezavi z uporabniki: Litostrojem, Iskro in drugimi.

Kljub posebnostim vzgojnoizobraževalnega dela, je izobraževalni center temeljna organizacija Litostroja z razvito delegatsko povezavo z drugimi TOZD, z litostrojskimi družbenopolitičnimi organizacijami, zlasti s sindikalno organizacijo. Za delavce izobraževalnega centra in njeno sindikalno organizacijo je visoko priznanje spodbuda za še uspešnejše delo.

Slovesna podelitev priznanj Zveze sindikatov Slovenije je bila 11. decembra ob 12. uri v prostorih skupščine SRS. V imenu osnovne organizacije ZSS TOZD Izobraževalni center je ZLATI ZNAK sprejel predsednik IO OOS IC tovariš Zdravko Zalar (Foto: Andrej Agnič)

Vsekakor pa morajo biti dani posebni poudarki v oceni na naslednjih temah:

1. Kakšno je bilo gospodarjenje v tem obdobju?

2. Kakšna je vloga in vsebina samoupravnih procesov in odnosov ter samoupravnih odločitev?

3. Kako se uresničuje proces delitve po delu?

4. Kakšno je stanje na področju socialne politike in družbenega standarda delavcev, delovnih in življenjskih pogojev?

5. Kako deluje informiranje delavcev?

6. Kako delujejo sindikalne skupine, izvršni odbori in ožje vodstvo OO sindikata?

Z oceno izvršnega odbora osnovne organizacije se pripravi tudi ocena posameznih članov, na tej podlagi pa tudi predlog možnih kadrovskih sprememb oziroma dopolnitev.

O letnih članskih sestankih naj bi bili člani sindikata obveščeni vsaj sedem dni pred sestankom. Delavci naj bi dobili z vabilom v roke tudi dnevni red, predlog delovne usmeritve in predlog poslovnika o delu in organiziranosti osnovne organizacije.

Po končanem letnem član-

skem sestanku se mora napisati zapisnik tako, da se poročilo oziroma ocena predsednika poda v pisni obliki kot priloga zapisniku. Ves zapisniški material se posreduje na občinski svet. Obrazce za finančno poročilo in finančni plan, ki so jih predsedniki že prejeli, moramo izpolniti posebej in jih poslati na mestni sindikalni svet, finančno računovodski službi. En izvod celotnega zapisnika pa se posreduje v tajništvo družbenopolitičnih organizacij. Omenjenih je nekaj skupnih izhodišč, ki jih je potrebno v tem trenutku izpeljati, da bo lahko sindikat še naprej igral svojo poglobljeno vlogo pri dograjevanju našega družbenoekonomskega in družbenopolitičnega življenja. Slednja organizacija zveze sindikatov, še tako majhna po številu članstva, je namreč sestavni del celotne fronte v bitki za napredne odnose. Poglobljeno delovanje sindikatov, obogateno z nekaterimi novimi metodami in oblikami delovanja, bo dalo zaupanje in možnost pri dograjevanju našega življenja, da bo sleherni delavec vključen v vsa dogajanja, in tudi tisti, ki o tem odloča. M.S.

MARKO KRŽIŠNIK

Kraigherjev nagrajenec

V ponedeljek, 5. januarja 1981, sta predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Andrej Verbič in predsednik komisije za podelitev nagrade Vladimir Logar desetim slovenskim gospodarstvenikom podelila nagrade Borisa Kraigherja za leto 1981. Gospodarska zbornica jih podeljuje kot moralno in materialno priznanje za dosežke trajnejšega pomena pri uresničevanju ciljev organizacij združenega dela in poglobljanju samoupravnih odnosov v gospodarstvu.

(Foto: J. Pukšič)

Komisija za podelitev nagrad je na podlagi predlogov izbrala štiri posameznike in eno delovno skupino, med nagrajenci pa je tudi naš generalni direktor Marko Kržišnik. Osnovni kriterij za podelitev nagrad je ta, da morajo dosežki kandidatov odločilno vplivati na splošen ugled organizacij združenega dela v ožji in širši družbeni skupnosti ter za izpolnjevanje načrtovanih in družbeno usklajenih nalog organizacij združenega dela. Tovariša Kržišnika so za nagrajitev predlagali delavski svet in družbenopolitične organizacije, predlog pa je podprl tudi koordinacijski odbor za kadrovska vprašanja pri občinski konferenci SZDL Ljubljana-Siška.

Tovariš Marko Kržišnik, ki je bil rojen 27. aprila 1926 v Podobnem nad Škofjo Loko, je bil aktiven član NOB, po končani vojni pa je najprej redno diplomiral na fakulteti za strojništvo, kasneje pa ob delu na visoki šoli za politične vede v Ljubljani. Pred prihodom v Litostroj je bil najprej zaposlen kot vodja centralne priprave dela v Tovarni avtomobilov Maribor, kasneje pa je prevzel naloge generalnega direktorja v mariborski tovarni železniških vozil »Boris Kidrič«. Bil je izvoljen tudi za predsednika skupščine okraja Maribor, kasneje pa v predsedstvo in izvršni odbor zvezne konference SZDL. Tu je vodil sektor za družbenoekonomske odnose. Tri leta — do 1. januarja 1970 pa je bil pomočnik sekretarja v zveznem sekretariatu za gospodarstvo.

Tudi v času, ko opravlja funkcijo in naloge generalnega direktorja Litostroja, je zelo aktiven družbenopolitični delavec. Bil je poslanec skupščine SR Slovenije in skupščine SFRJ, član glavnega odbora SZDL Slovenije in predsedstva SZDL Jugoslavije. Poleg svojega rednega dela pa je močno angažiran tudi v različnih poslovnih združenjih.

Tovariš Marko Kržišnik je nosilec reda dela z rdečo zastavo, reda dela z zlatim vencem, reda za hrabrost, reda za zasluge za narod s srebrnim vencem in reda za vojaške zasluge s srebrnimi meči in drugih priznanj.

Kraigherjevo nagrado je tovariš Kržišnik dobil za posebne zasluge za razvoj naše delovne organizacije in uveljavljanje samoupravnih odnosov v združenem delu in v širši družbeni skupnosti. Litostroj je v tem času pri projektiranju in izvedbi svojih izdelkov dosegel takšne uspehe, da se le-ti po svoji kakovosti in upotrebi po cene naših proizvodov, ki so postale nekoliko visoke, vendar

cenc in tehnologije, na pobudo tovariša Kržišnika pa smo v Litostroju organizirali proces proizvodnje po tehnoloških enotah, v katerih so določeni normativi oziroma standardi posameznih elementov poslovnih stroškov.

Litostroj je z organiziranjem kooperacij v gospodarsko manj razvitih območjih prispeval k njihovem hitrejšem gospodarskem razvoju, uspešno pa se povezuje tudi z ostalimi jugoslovanskimi in tujimi organizacijami. Ne nazadnje pa velja omeniti tudi naš prispevek k izvozu, ki dosega tudi 50 odstotkov naših končnih naročil.

To so le nekatere značilnosti razvoja Litostroja, ki so jih predlagatelji navedli in za katere ima velike zasluge prav generalni direktor. Komisija za podelitev nagrad je soglasno sklenila, da tovariš Kržišnik za svoje zasluge prejme Kraigherjevo nagrado.

Ob tem pomembnem priznanju mu tudi Litostrojčani iskreno čestitamo. Ob prevzemu nagrade je tovariš Kržišnik povedal naslednje:

»Temelj, na katerem smo v Litostroju gradili uspešen razvoj je bilo predvsem lastno znanje, lastna tehnologija in lasten razvoj, ki se je stalno čistil in dopolnjeval. Svoj proizvodni program smo nenehno dopolnjevali in izpolnjevali: opuščali smo proizvode, s katerimi nismo mogli biti konkurenčni ali pri katerih raven tehnike ni bila takšna, da bi lahko šli z njimi v izvoz in razvijali tiste, s katerimi smo se lahko konkurenčno uveljavili zlasti za zunanji trg. Ko so bili naši izdelki testirani in sprejeti v tujini, smo lahko začeli bolj smelo razvijati

OBISK REVOLUCIONARJEV V LITOSTROJU

Ob koncu preteklega leta smo na predlog občinske konference ZKS Ljubljana-Siška povabili v Litostroj predvojne revolucionarje in narodne heroje. Obisk je sodil v okvir vsakoletnega novoletnega srečanja s še živečimi revolucionarji v naši občini. Goste so sprejeli generalni direktor Marko Kržišnik in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov.

Sledil je kratek kulturni program, ki so ga pripravili učenci osnovne šole Hinka Smrekarja, nato pa so si vsi skupaj ogledali delovno organizacijo. Po končanem ogledu je stekel prisrčen razgovor.

Gostje so se najbolj zanimali za nadaljnji razvoj Litostroja in za naše akcije za prodor na svetovnem trgu. Bili so presenečeni, ko so izvedeli, da Litostroj izvažajo svoje izdelke po vsem svetu in uspešno konkurira tujim proizvajalcem strojne opreme.

Ob slovesu so se prisrčno zahvalili za topel sprejem in našo gostoljubnost, mi pa smo se jim s sprejemom skušali oddolžiti za vse njihove napore, ki so jih vložili v gradnjo naše socialistične samoupravne domovine.

Nam pa je njihov obisk pomenil tudi veliko priznanje za uspešno delo.

M. S.

in modernizirati proizvodnjo. Sedanje investicije, s katerimi bomo podvojili zmogljivosti, so preračunane predvsem na možnost prodaje na zunanjem trgu, saj bi tolikšne zmogljivosti ne mogle delati samo za domači trg. In ker so te zmogljivosti usmerjene predvsem v izvoz na zunanje trge, jih stabilizacija in zmanjševanje inve-

sticij ne bo prizadela. Omeniti kaže še to, da bo naš proizvodni program hkrati tudi prispeval k modernizaciji in napredku proizvodnje v številnih vejah jugoslovanskega gospodarstva, začeni od energetike in transporta pa tja do kovinske in ostale predelovalne industrije, ki bo lahko uporabila naše preoblikovane stroje.

cah osnovnih organizacij sindikata TOZD in delovnih skupnosti smo izvolili nova vodstva osnovnih organizacij sindikata in novo vodstvo konference osnovnih organizacij sindikata Litostroja.

● Ob koncu maja in v začetku junija smo v Litostroju organizirali veliko zvezno mladinsko prireditev. To je bil 13. festival dela mladih delavcev Jugoslavije za več kovinarskih poklicev. To veliko manifestacijo mladih delavcev so si ogledali tudi tovariš Stane Dolanc, Vinko Hafner in drugi visoki gostje.

● 30. maja nam je naš sindikalni pihalni orkester priredil slavnostni koncert ob 30. obletnici izredno uspešnega in plodnega dela.

● 1. julija so nas zopet obiskali visoki gostje — predsednik CK ZKS tovariš France Popit, član predsedstva CK ZKJ tovariš Andrej Marinc, predsednik MK ZKS tovariš Marjan Orožen in drugi.

● 31. julija nas je obiskal predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič.

● Svečane seje delavskega sveta delovne organizacije ob 33. obletnici delovne organizacije in 30. obletnici samoupravljanja se je udeležil poleg drugih visokih gostov tudi član sveta federacije in častni član Titovih zavodov Litostroj tovariš Franc Leskošek-Luka. Ob tej priliki smo mu izročili spominsko plaketo za njegove izjemne zasluge pri ustvarjanju, izgradnji in nadaljnjem razvoju Litostroja.

● Od 3. do 5. oktobra smo bili organizatorji pomembnega delovnega srečanja kovinarjev Slovenije. Poleg velikega števila tekmovalcev, ki so tekmovali v kovinarskih poklicih so to manifestacijo obiskali tudi številni visoki gostje.

● 9. oktobra 1980 si je Litostroj ogledal predsednik Cipra Spiros Kiprianu v spremstvu najvišjih predstavnikov SRS.

● Od 10. do 13. oktobra smo organizirali pomembno zvezno prireditev — 14. delovno tekmovanje kovinarjev Jugoslavije. 10. oktobra smo v hali Tivoli proslavili dan kovinarjev Jugoslavi-

je, v naslednjih dneh pa so se zvrstile vse druge prireditve in tekmovanja. Ob koncu tekmovanja nas je obiskal predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije tovariš Miran Potrč, ki je spregovoril na zaključni prireditvi in podelil nagrade in priznanja najboljšim kovinarjem.

● Leto 1980 je pomenilo jubilej tudi za naš časopis. Beležili smo 21 let rednega mesečnega izhajanja in s tem tudi 21 let razvoja informiranja v Litostroju. Še bi lahko naštevali pomembnosti preteklega leta in ugotovili, da je bilo v mnogih pogledih izjemno delavno pa tudi izjemno težko in žalostno. V njem smo izgubili našega najdražjega voditelja, borca in heroja narodov Jugoslavije tovariša Josipa Broza Tita. Velika in boleča izguba je bila težka, vendar je pomenila tudi izredno ohrabritev in zavest narodov in narodnosti Jugoslavije, da še bolj zavzeto nadaljujemo Titovo pot oziroma razvoj naše samoupravne socialistične ureditve.

Rojstni dan republike smo proslavljali z novo delovno zmago. Odprli smo novo tovarno preoblikovalne opreme in tako uspešno uresničili del načrtanih ciljev nadaljnje investicijske izgradnje Litostroja. Razširitev izvajamo v težkih gospodarskih razmerah, ko je vsak investicijski dinar posebej pretehtan. Vendar lahko rečemo, da smo na pravi poti, saj smo tudi v teh razmerah lahko ugotovili, da so ti naši razvojni koraki resnično potrebni.

Novo leto 1981 smo po vsem, kar smo doživeli v letu 1980, pričakali skoraj nekoliko utrujeni, obenem pa veseli in trdni. Do sedaj znani rezultati gospodarjenja nam povedo, da smo ga tudi poslovno uspešno zaključili, kar nas ohrabljuje in navdaja z optimizmom. Delo v Litostroju postaja prijetnejše, pomeni trdno socialno varnost delavcem, pa tudi prepričanje, da je treba za pošteno zaslužno plačilo dobro delati.

Vsi, ki smo leto 1980 v Litostroju stalno spremljali in doživljali, se ga bomo še dolgo spominjali.

K. G.

(Nadaljevanje s 1. strani)

Uresničene številne optimistične napovedi

ne samo po naši krivdi, saj lahko vplivamo le na vloženo delo in znanje, ne pa tudi na drage surovine, energijo in reprodukcijski material.

Da bi kljub vsem oviram premostili tudi te težave, bo potrebno več korenitih sprememb na vseh področjih našega dela — od priprave ponudb preko projektiranja, tehnologije same izdelave do montaže.

Dobrih referenc, ki smo si jih kot proizvajalci vodnih turbin že pridobili v svetu, ne smemo zapraviti za nobeno ceno.

Leto 1980 je bilo pomembno tudi zaradi planiranja za naslednje srednjeročno obdobje 1981—1985. Samoupravne sporazume o temeljnih planov temeljnih organizacij smo že sprejeli na referendumih. Petletne napovedi so v vseh tozidih ugodne in optimistične, kar je vsekakor pravilno, saj imamo ugodne osnove in možnosti, da sprejete načrte tudi uresničimo.

Organizirali smo poglobljeno razpravo in sprejeli temelje planov širših družbenopolitičnih skupnosti. Pri tem so si naši delegati na vseh ravneh prizadevali uskladiti razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti, kar pomeni, da financiranje vseh družbenih potreb ne sme presegati dosedanjih obveznosti, če hočemo izvajati stabilizacijske ukrepe.

Ob vsem tem, bi lahko rekli, da je bilo leto 1980 leto planiranja in načrtovanja, leto predvidevanj in ugibanj za naslednje petletno obdobje.

Že po tradiciji pa lahko rečemo, da je bilo samoupravno in družbenopolitično delo tudi v letu 1980 izredno razgibano. Poleg že omenjenih dveh referendumov in velikih aktivnosti pri sprejemanju planov smo v februarju izvolili nove samoupravne organe in dopolnili delegacije za družbenopolitične skupnosti. Ustanovili so

se tudi skupni samoupravni organi in komisije delovne organizacije so pričele redno delati.

Skozi vse leto 1980 pa smo kot rdečo nit v različnih oblikah doživljali 30. obletnico samoupravljanja. Že 27. januarja smo zabeležili natanko 30 let, kar smo v Litostroju med prvimi kolektivi v Jugoslaviji izvolili prvi 63-članski delavski svet. Po tem so skozi vse leto sledile številne proslave in prireditve tako v tozidih kot v delovni organizaciji. Ob 33. obletnici Litostroja je bila svečana seja delavskega sveta delovne organizacije, na kateri so bile podeljene spominske plakete najzaslužnejšim delavcem samoupravljalcem, ki so v tridesetih letih razvoja samoupravljanja največ prispevale k njegovemu razvoju.

Na tridesetletni razvoj samoupravljanja smo v Litostroju lahko vsi ponosni. Večkrat smo že ponovili, da v vseh letih ne poznamo nobene druge razen samoupravne poti. V teh tridesetih letih smo stalno dograjevali in razvijali samoupravljanje v dejanski in praktični obliki. Iz analiz razvoja samoupravljanja v Litostroju lahko ugotovimo, da smo bili vedno znova za korak pred ostalim. Vedno nove ideje v razvoju socialističnega samoupravljanja smo v Litostroju razvili v praktične oblike, še predno so se uveljavile v novi ustavi ali drugih zakonih.

Trideseti obletnici samoupravljanja so se pridružile tudi številne druge pomembne prireditve in dogodki, ki so vsestransko popestrili delo in življenje v jubilejnem letu 1980.

● V začetku februarja so nas obiskali predsednik predsedstva SRS Viktor Avbelj, predsednik Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner in predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Andrej Verbič.

● Na februarskih konferen-

OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ● OKROGLA MIZA ●

Potrební bodo skrajni napori

Ob vstopu v novo koledarsko leto, ko po samoupravni poti načrtujemo in sprejemamo letni plan oziroma nove delovne naloge, je običajno veliko razprav in ugotovljanj, ali so postavljeni plani uresničljivi in realni ali ne. Naš gospodarski načrt za leto 1981 je izredno visok in zahteven. Skoraj bi lahko rekli, da je preveč optimističen v sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah doma in v svetu. Sicer pa je najbolj pomembno, da je vsakoletni plan sestavljen na podlagi analiz, možnosti in potreb ter lastnega razvoja in širših družbenih usmeritev.

Da je letošnji plan izredno visok in zahteven, povedo tudi predlagane številke. Občuten skok je predviden v osnovnih proizvodih, saj bomo predvidoma dosegli več kot 16.000 ton proizvodnje, kar je v primerjavi z letom 1980, ko smo planirali 12.000 ton, izredno veliko. Če k temu dodamo, da bomo morali narediti še približno 4000 ton ulitkov in 500 ton kisika, potem je pred nami v letu 1981 nad 20.000 ton proizvodnje, kolikor v Litostroju do sedaj še nikoli nismo proizvedli.

Če bomo predvideno proizvodnjo 20.000 ton dosegli, bo to pomenilo v primerjavi z lanskim letom izredno povečanje celotnega prihodka, in sicer do višine 5 milijard dinarjev. Razumljivo je, da so v tej številki obračunane skupne in medsebojne obveznosti med tozdi in finančnimi načrti obeh delovnih skupnosti. Iz pridobljenega prihodka bomo morali oblikovati dohodek v višini 1,6 milijarde din, kar tudi pomeni izreden skok v primerjavi s preteklim letom.

Prvič v zgodovini Litostroja pa predvidevamo tudi povečanje šte-

vila zaposlenih, predvsem proizvodnih delavcev, seveda zaradi novih investicij. 4000 zaposlenih — to pa nas uvršča med največje kolektive v Sloveniji. Razumljivo je, da se v skladu s povečanim planom povečuje tudi izvoz, in sicer do višine 64 milijonov din, kar je za naše razmere dokaj ugodno. Razmerje izvoza proti uvozu reprodukcijskega materiala pa je predvideno 3,39 : 1, kar nam pove, da bomo lahko pokrili celoten uvoz z deviznimi sredstvi.

Plan Litostroja za leto 1981 je torej izredno visok in zahteven in od nas vseh je odvisno, ali ga bomo uresničili ali ne. Potrebni bodo vsakodnevni organizacijski in drugi strokovni prijem, da bomo kos stalnim in sprotnim problemom v celotnem proizvodnem procesu.

Planerji v tozdi in skupne planske službe na nivoju delovne organizacije so izredno pomembni nosilci izvajanja planskih obveznosti v naši delovni organizaciji. Zato smo se odločili in jih povabili za okroglo mizo, kjer smo skupaj skušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

- V Litostroju je že več let ključni problem izpolnjevanje rokovnih obveznosti do naših kupcev in izpolnjevanje rokovnih obveznosti med tozdi.
- Kateri so poglavitni vzroki za takšno stanje?
- Kako boste ta problem reševali v vašem tozdu?
- Kakšne rešitve predlagate kot planer v vašem tozdu?
- Realizacija plana v letu 1980 je bila zelo ugodna. Za leto 1981 pa je povečanje planskih obveznosti izredno veliko, saj bomo predvidoma dosegli več kot 5 milijard celotnega prihodka in skoraj 16.000 ton proizvodnje.
- Ali se vam zdi, da je predviden gospodarski načrt uresničljiv?
- Kje predvidevate največ težav?
- Ali smo jih sposobni hitro in učinkovito rešiti?
- Tudi v letu 1981 bomo morali posebno pozornost posvetiti izvozu.
- Kateri so osrednji problemi pri realizaciji izvoznih naročil?
- Kaj predlagate za boljšo realizacijo letošnjega izvoza?
- Stabilizacijski ukrepi so nam znani, pravzaprav že prehajajo v naše redno in normalno delo.
- Ali menite, da je pojmovanje stabilizacije v naši delovni sredini že postalo del normalnega dela in ravnanja?
- Posebnosti ali teme po lastni presoji

Vabilu so se odzvali odgovorni sodelavci naslednjih tozdov in delovnih skupnosti: PRODAJA — Alojz Fabčič, IRRP — Karel Tovornik, NABAVA — Franko Matejčič, PUM — Alojz Gruđen, PZO — Mitja Kregar in Stane Guzelj, OBDELAVA — Pavao Hajdinjak, MONTAŽA — Cveto Rovšek, TVN — Adolf Straka, PPO — Andrej Sekač, SERVIS — Tilka Kašček, IVET — Vida Vidmar, DS SSP KSS — Alenka Barborič, PFSR — Janez Rupnik, ICL — Jelka Ladiha, POAE — Henrik Bratkovič.

Okroglo mizo pa sta vodila in zapisala vodja centra za samoupravno družbenopolitično in informativno dejavnost Karel Gornik in novinarka Marijana Meglič.

Fabčič, TOZD Prodaja — Naj naštejemo nekaj temeljnih vzrokov, za katere mislim, da so bistveni pri zamujanju rokov. Že pri samem postavljanju rokov smo vezani na zahteve kupcev; ugotavljamo, da so roki nekoliko prekratki, vendar kupcu moramo ugoditi, da dobimo posel.

Seveda pa ne smemo pozabiti, da podobno delajo naši pogodbeni obvezniki v odnosu do nas. V glavnem pa velja, da sprejeti roki niso usklajeni z našim pretežno individualnim načinom proizvodnje.

Drugi vzrok, ki je odvisen zgolj od nas, pa je v premajhni povezanosti posameznega naročila. Pri nas na primer velikokrat omenjamo kazalce količinske realizacije, pri tem pa ne pomenimo, da je ta realizacija optimalna glede naročil. Lahko je na primer reči — izvršili smo 11.000 ton v letošnjem letu, nimamo pa vzporednih analiz, ali so to optimalne količine, ki jih lahko naredimo. Zato mi-

slim, da je eden glavnih problemov premajhno spremljanje naročil, čemur se bomo morali v letošnjem in v naslednjih letih bolj posvetiti.

Hajdinjak, TOZD OB — Za vsako naročilo je izdelan nek rokovnik, iz katerega so jasno razvidne vse obveznosti posameznih tozdov. Če bi se vsi tozdi tega držali, do zamud ne bi prihajalo. V primeru pa, da se zaradi kakršnihkoli vzrokov rokov ne bi mogli držati, bi bilo potrebno narediti nov rokovnik, po katerem bi se morali brezpogojno ravnati vsi. Tu bi rad poudaril, da so tozdi, ki nastopajo v kasnejših fazah proizvodnje, v nekoliko težjem položaju. Namreč tisti, ki so spredaj, ponavadi svoj rok nekoliko podaljšajo, tozdi, ki pridejo na vrsto kasneje, na primer tozda Obdelava in Montaža, pa morajo zaradi tega skrajšati celo svoje fazne roke. Seveda so za to tudi objektivni vzroki, kot je pomanjkanje materiala ali zamude iz kooperacije, vendar pa si moramo prizadevati predvsem za odpravljanje subjektivnih vzrokov. Zavedati se moramo, da je poleg kvalitete in cene najbolj pomemben tudi rok.

Tovornik, TOZD IRRP — Glede na kritiko prejšnjih let, da je TOZD IRRP največji krivec za zamude, lahko rečem, da smo v zadnjih dveh letih posvetili vso pozornost prav skrajševanju rokov. Mislim, da smo v tem tudi precej uspeli. Če pogledamo letošnji dinamični plan, lahko vidimo, da smo od 688 naročil do sedaj izdelali dokumentacijo že za 661 naročil. Dokumentacijo za ta naročila smo izdelali že v letu 1980 in celo 1979, za letos pa nam je ostalo še 27 naročil ali 4 odstotke celotne dokumentacije. Ostala dokumentacija, ki jo bomo pripravljali letos, pa bo vložek za naslednja leta.

S tem lahko rečem, da glavna skrb za izpolnjevanje plana letos leži na proizvodnih tozdi in na tozdu Nabava.

Kako je s kompletnostjo naročil?

V IRRP smo vedno dajali poudarek delavniški dokumentaciji; to je tista vrsta proizvodnje, kjer se najpogostejše pojavljajo ozka grla. Včasih pa se da določeno fazo tudi podaljšati na primer za dele, ki jih ne vgrajujemo v Litostroju, ali pa jih potrebujemo in bodo morala biti tudi letos do-

čisto na koncu montaže. Sicer pa smo v zadnjih dveh letih dali velik poudarek tudi kompletnosti naročil, zato so se tudi tu stvari precej uredile. Omenil sem že, da nam do izpolnitve plana za letošnje leto manjka še okrog 4 odstotke dokumentacije, računati pa moramo še na nekatera druga naročila, ki jih bomo dobili še letos ljen. Obravnavali pa smo ga že

končana. To so dodatne obveze za IRRP in za celo Nabavo.

Matejčič, TOZD Nabava — Mislim, da smo prej odprli dve zelo važni vprašanji; prvo je bilo vprašanje realnega planiranja, drugo pa vprašanje dokumentacije. Osebnostno menim, da v Litostroju še vedno nismo začeli realno planirati. Še vedno izhajamo iz pogodbenih rokov, vemo pa, da so ti roki v večini primerov za Litostroj prekratki. Zato naj bo prva naloga strokovne skupine za pripravo dokumentacije rešitev problema planiranja, tako da postavi planiranje na neko realno osnovo.

V nabavi imamo velik problem z dokumentacijo, ki prihaja v velikem časovnem razkoraku — od treh pa tudi do šest mesecev in več. Pri takšni dokumentaciji svojih obvez ne moremo normalno izpolnjevati. Mislim, da ima v primerjavi z ostalimi tozdi pri izvrševanju plana za leto 1981 Nabava največ problemov.

Pri proizvodnji v svetu je opazna upočasnitev v primerjavi s prejšnjimi leti. Po drugi strani pa se posamezne države glede naročil vse bolj zapirajo in zato težko prodiramo z naročili.

Dokaj znani pa so tudi problemi na jugoslovanskem tržišču. Vemo, da je imela Nabava v lanskem letu veliko težav pri uvozu surovin, zato smo se morali letos tudi mi vključiti v prizadevanja za zmanjšanje uvoza. Tako kot ostali pa smo se tudi mi srečali s pomanjkanjem deviz. To se pravi, da so bile tako notranje kot jugoslovanske in svetovne razmere vzrok, da Nabava v lanskem letu ni izpolnila vseh obvez, ki jih je imela.

Kako kaže s preskrbo za letošnje leto?

Trenutna situacija ne kaže, da bo kaj bolje. Proizvajalci so zaloge, ki so jih imeli v prejšnjih letih, v glavnem izkoristili in bojim se, da bo letos situacija glede preskrbe materiala veliko težja, kot je bila lani.

Ali lahko znotraj tozda Nabava kakorkoli pripomorete, da bi izboljšali preskrbo z materialom?

Seveda so tudi v tozdu Nabava določene rezerve, ki jih lahko izkoristimo. S tem mislim na sistem informiranja, ki ga pripravljamo v Nabavi, a se na žalost razvija izredno počasi. Menim, da bi ta informacijski sistem lahko prikazal položaj preskrbe materiala za vse tozde. Koncept je že pripravljen, pa so tudi rokovne ob-

veze, ki so seveda pogojene tudi z nabavo materiala. Pri nekaterih naročilih mora material nabaviti naša Nabava, ponekod pa je za nabavo materiala vezan kooperant. Malo težje je s planiranjem zmogljivosti v kooperaciji za odlitke, ker smo s planom vezani na naše serije. Če bi bila dokumentacija bolj urejena, bi lahko sklepali tudi letne, konkretno pogodbene.

Predvidevali smo tudi zaposlitev nekaj novih kadrov, s tem nam bo uspelo hitreje nabavljati določene materiale ali uresničevati storitve iz kooperacij.

Kako je s poslovanjem v kooperaciji oziroma s sklepanjem boljših, trdnjših pogodb?

Že novembra lani smo podpisali pogodbo s kooperacijo za 5000 ton zvarjenec. Kooperanti so tako seznanjeni z našimi naročili.

Kregar, TOZD PZO — Večkrat smo že uporabili besedo realno planiranje. Mislim, da v Litostroju nismo izhajali iz realnega planiranja. Govorimo le o tozaži, ne izhajamo pa iz proizvodnje. Imamo namreč zelo širok proizvodni program in izdelujemo tudi večje objekte. Če pa že planiramo, moramo izhajati iz optimalnih zmogljivosti tozdov. Tu je treba poleg števila ljudi upoštevati tudi prostor, saj je za veliko naročil, ki jih podpišemo, rok isti. Tako se znajde v pločevinarni naenkrat več naročil istih velikih dimenzij. Glede na to, da je gotovo že prišlo do kasnitve, se moramo odločiti ali za delo v kooperaciji ali za to, kateri izdelek bo imel prednost. Nam namreč pomanjkanje prostora ne dopušča, da bi istočasno delali na več velikih objektih. Zgodí pa se tudi precej pogosto, da se srečujemo z nekompletnostjo materiala. Zato ne moremo tako hitro, kot bi želeli, izdelati in umakniti naročila in tako čakajo tudi ostala naročila, za katera ni prostora. Torej, dva poglavitna vzroka za kasnitve v našem tozdu sta prostor in kompletiranje naročil, zato poudarjam, da je treba pri planiranju izhajati iz realnih zmogljivosti samih tozdov.

Sekač, TOZD PPO — Osnovni problem pri planiranju je vzpostavitev ravnotežja med zadovoljljivijo zahtev kupca ob sprejemljivi ceni in vzdrževanjem enakomerne obremenitve naših zmogljivosti. Proizvodni plan mora biti glede obremenitev v skladu z zmogljivostmi podjetja. Če ti ne zadostujejo zahtevam plana jih moramo povečati ali pa plan spremeniti. Pod zmogljivostmi razumemo proizvodne zmogljivosti pa tudi delovno silo, finančna sredstva, materialne potrebe itd. Brez točnega plana zahtevanih zmogljivosti pred planiranjem proizvodnje si ne moremo zagotoviti pravočasne dobave in so tako tudi izgubljeni vsi nadaljnji napori podrobnega planiranja.

(Dalje na 5. strani)

RAZMIŠLJANJA O PLANU BLAGOVNE PROIZVODNJE ULITKOV ZA LETO 1981

LE VISOKA RAVEN KVALITETE

Ob novem letu moramo temeljito oceniti rezultate svojega dela v preteklem letu in narediti načrte za prihodnje. Posebno je takšna ocena pomembna letos, ko smo zaključili plansko obdobje in zaključili v naslednje petletno obdobje od leta 1981 do 1985.

V preteklem obdobju smo izpeljali nekaj pomembnih poslovnih odločitev:

- Izvršili smo selekcijo proizvodnega programa blagovne proizvodnje. Naš proizvodni program smo želeli uskladiti s proizvodnim programom celotne delovne organizacije, kar bi pomenilo nadaljnjo specializacijo proizvodnje specifičnih ulitkov za strojogradnjo. Zato smo sprejemali predvsem tista naročila, ki so tehnološko enaka oziroma podobna naročilom naše delovne organizacije. Na primer: kot proizvajalci cementarske opreme proizvajamo dele za potrebe cementarn. S takim načinom smo zmanjšali število različnih vrst ulitkov v izdelavi.

- Popolnoma smo opustili proizvodnjo enostavnih ulitkov in se posvetili proizvodnji najzahtevnejših. Ti ulitki ne povzročajo povečanje tonaže, pač pa se je njihova proizvodnja izkazala kot izredno rentabilna.

- Opustili smo prodajo tistih proizvodov, ki so bili ozko grlo proizvodnje skupnega proizvoda in tako zagotovili največje zmogljivosti za naš skupni proizvod.

Značilnosti našega poslovanja so bile in so tudi sedaj naslednje:

- Z večjimi kupci smo podpisali letne sporazume za postopno dobavo preko celega leta.
- Do naših kupcev skušamo zagotoviti dobre poslovne odnose, ki se kažejo v točnih dobavnih rokih, enakomernih in stalnih količinah dobav in v posluhu za njihove posebne želje glede visokih zahtev po kakovosti. Kot primer dobrega sodelovanja naj navedemo podatke iz teleksa, ki

nam ga je poslala Cementarna Beočin. V njem se nam zahvaljujejo za dobavljene rezervne dele v teži preko 150 ton, ki smo jih izdelali v dogovorjenem roku. S tem smo jim omogočili planirani remont in tako pogoje za izpolnitev plana proizvodnje cementa.

- Pazimo na visok nivo kvalitete. Od kupcev dobivamo vse več pohval o visoki kakovosti, ki se lahko primerja s kvaliteto znanih dobaviteljev.

Zaradi vsega tega smo uspeli pridobiti dovolj naročil in ob organiziranem pristopu v tozdu PUM kljub povečanim količinam

za naš skupni proizvod vseeno uspeli preseči finančni plan blagovne realizacije za 17,27 %. To pomeni v primerjavi z letom 1979 54,90-odstotno povečanje.

Navedeni uspehi nas seveda niso uspavali. Naše zmogljivosti za 1981. leto imamo praktično razprodane. V decembru 1980 smo obiskali nekaj naših poslovnih partnerjev in nekaj takih, ki to nameravajo postati. V SR Makedoniji smo bili povsod sprejeti z besedami pohvale zaradi naše solidarnosti in kvalitete. Želeli bi več naročati pri nas. Žal trenutno ne moremo zadovoljiti vsem potrebam tega tržišča. Na tej osnovi ocenjujemo, da ima livarna težkih jeklenh ulitkov v gradnji preskrbljeno tržišče za plasma dela svoje proizvodnje.

Med obiskom po SR Makedoniji smo se dotaknili tudi problematike reševanja preskrbe s surovinami, da bi s tem zmanjšali na-

Tehnologija formanja z umetnimi smolami je dvignila produktivnost v oblikovalnici, zagotavlja visoko kvaliteto površin in točnost dimenzij. V mnogočem je olajšala tudi težko delo pri čiščenju ulitkov (Foto: E. L.)

Potrebni bodo skrajni napor

(Nadaljevanje s 4. strani)

To bi bile glavne smernice za realnejše planiranje. Žal naši plani nimajo takih karakteristik, predvsem pa niso usklajene obremenitve posameznih naročil. Zato prihaja do večje nedovršene proizvodnje in zamujanja rokovnih obveznosti.

Predviden gospodarski načrt delovne organizacije bo zelo težko uresničljiv, prav tako tudi gospodarski načrt TOZD PPO. V novih prostorih bomo začeli poizkusno obratovati šele februarja ali marca; v proizvodnji, konkretno v težki obdelavi v obremenitvah pa se srečujemo z osnovno proizvodnjo in proizvodnjo viličarjev, ki pa imata prednost v obdelavi. Ti dve dejstvi sta nas postavili v nezavidljiv položaj pri uresničevanju gospodarskega načrta. Zato bo realizacija v prvem četrtletju bistveno pod planom in jo bo zelo težko nadoknaditi.

Pomembna novost pa je, da smo v zadnjih mesecih podpisali s tujimi naročniki še dodatna naročila. Tako je predvideno, da bomo izvozili 1800 ton opreme v skupni vrednosti 40 starih milijard, kar predstavlja 66 odstotkov finančnega plana.

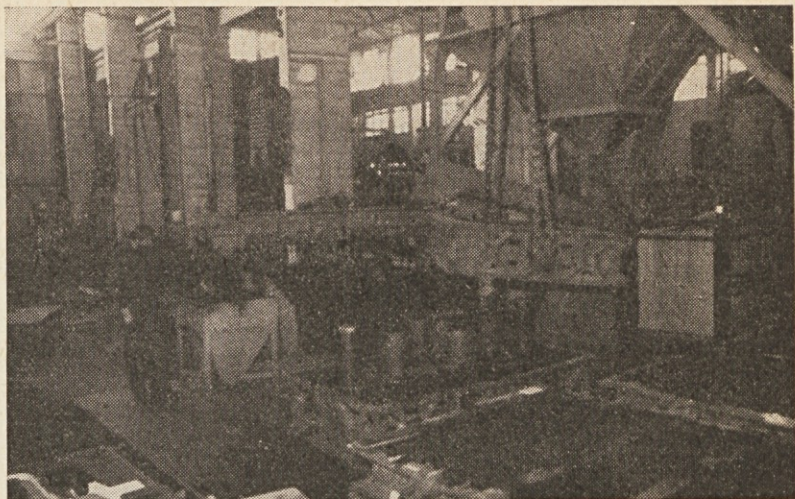
Za naš tozid lahko rečem, da

smo dokaj uspešni v kooperaciji za zvarjenje, precej težje pa je z ulitki. Postavljam vprašanje, ali nam Obdelava v notranjem procesu v delovnih urah sploh lahko kaj pomaga ali moramo usluge poiskati drugje. Tega v planskih izhodiščih nimamo zapisanega. Zna-

ne so tudi težave jugoslovanskega trga, kjer nam pogosto tudi drugi onemogočijo izpolnjevanje zastavljenega plana. Če želimo v tozdu TVN v letošnjem letu izpolniti plan, bi se morali tudi vprašati, ali smo sposobni uvoziti vse dele, ki jih za proizvodnjo potrebujemo. Še vedno vprašljive so tudi zmogljivosti kovačije, v katero nismo vložili ničesar, težave pri izdelovanju vilič pa se bodo iz lanskega leta prenesle tudi na letošnje. Vse te stvari ostajajo nerešene. Zato mislim, da smo šli pri uresničevanju plana pri kovanju vilič celo korak nazaj. Moji sodelavci so povpraševali po jugoslovanskem tržišču, kje bi lahko naredili takšne viliče, vendar jih nihče ne izdeluje. Do toliko večjih težav prihaja pri viličarjih večje tonaže. Zato imamo ponovno na zalogi celo vrsto vozil brez vilič.

Omenil bi zanimiv primer, kako nesmotno gospodarimo. Bolgari na primer kupujejo v Štorah pločevino, doma naredijo profil, mi pa ga z devizami kupujemo od njih. To so poti, ki so popolnoma nerešne za današnje razreševanje izdelovanja viličarjev. Take probleme bi morali skupaj reševati vsi tozidi. Pri tem smo obvezni tudi vsi skupaj pomagati Nabavi, da bomo pravočasno dobili potrebne materiale.

Skupaj bi morali sodelovati tudi pri ustanavljanju in delu informativnega biroja, da bo lahko dal neka planska izhodišča in rešitve. Navsezadnje pa se tudi vsi

Moderna tehnologija zahteva moderno opremo. Kontinuirni mešalec s smolo mešanih peščenih mešanice daje 10 ton peščenih mešanice na uro (Foto: E. L.)

šo uvozno odvisnost. Z našimi kupci smo se namreč dogovorili za vračanje oz. odkup izrabljenih ulitkov, sprožili pa smo tudi vprašanje nakupa ferolegur itd.

Za leto 1981 smo si zadali tudi visok plan izvoza na konvertibilno tržišče. V letu 1980 smo nudili na tržišča Italije, Avstrije, Zahodne Nemčije, Švice, Anglije, Indije idr., večje število ponudb pa smo

izdelali tudi za klirinško tržišče. Imamo nekaj realnih izgledov, da bomo pridobili naročila, to nam bo omogočilo izpolnitev tudi tega dela letnega plana.

Mislím, da lahko kljub zaostrenim razmeram zaradi stabilizacije in s tem pomanjkanja reprodukcijskega optimistično gledamo v novo 1981. leto.

V. Mak

PRIZNANJE

Ob proslavi dneva republike in 30. obletnici samoupravljanja v Titovih zavodih Litostroj smo v tozdu PUM na skupnem sestanku vodstva tozda in družbenopolitičnih organizacij ter samoupravnih organov na skromni slovesnosti podelili posebno spominsko priznanje družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Prejel ga je tovariš Zvonimir VOLFAND, dipl. inž., in sicer za neutrudno plodno delo in stalno prizadevanje za dograjevanje in razvijanje samoupravnih odnosov v tozdu in v delovni organizaciji.

Ob podelitvi priznanja je predsednik delavskega sveta TOZD PUM posebej poudaril prispevek tovariša Volfanda k izboljšanju samoupravnih odnosov in političnih razmer v tem tozdu. Zaželel je, da ob takem delu še nadalje utrjujemo razmere v tozdu in prispevamo k trdnemu položaju cele delovne organizacije.

skupaj obnašamo preveč »šefovsko« in premalo proizvodno — delovno.

Kako je pri nas z odgovornostjo? Ali smo na mestih, kjer bi to morali biti, dovolj odgovorni do svojega dela?

Ko gledam razmerja med tozdi, lahko rečem, da smo postali v letu 1980 bogatejši ravno pri razvijanju notranjih odnosov. Odgovornost se je precej izboljšala, še vedno pa ni zajela vseh struktur v tovarni. Za primer lahko navedem samo normski sistem v tovarni, ki nima nobene vrednostne podlage. Presežki dela v Obdelavi so samo še barantanje s plačilnimi listki. Za nalogo smo si zadali, da bomo to uredili že do 1. 1. 1980, pa še do danes ni nič.

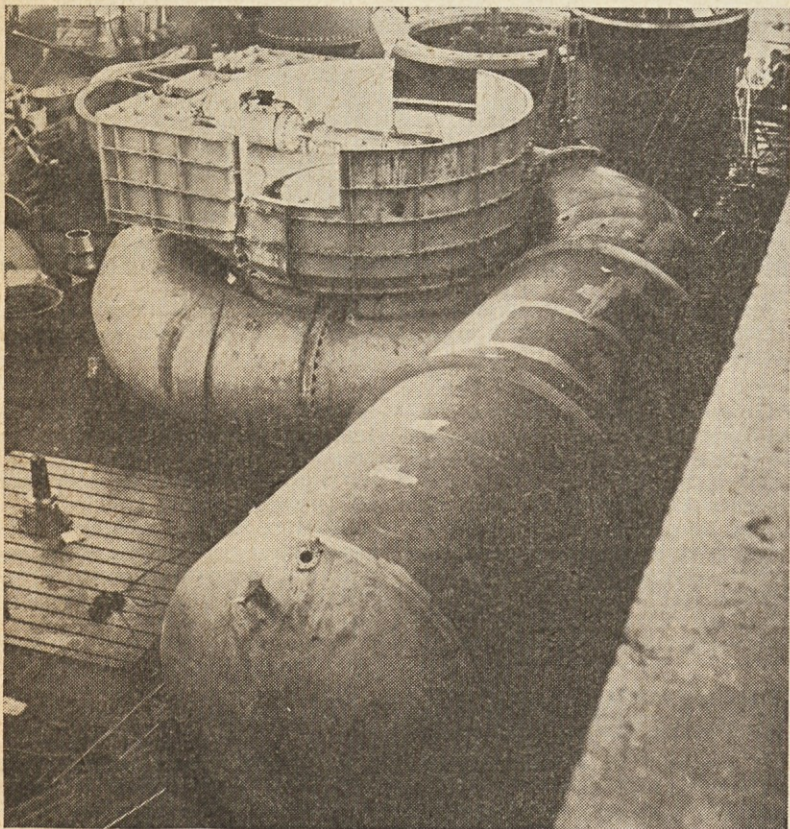
Hajdinjak, TOZD OB — O planiranju smo dosti govorili in ugotovili smo, da ni realno. Sami sebi pa moramo dopovedati, da plan, kakršen je, pač moramo izpolniti in da se sprejetih dogovorov moramo držati. To mora biti naše izhodišče in končni cilj. Zavedati pa se moramo, da je treba začeti borbo za doseganje plana že na začetku leta. Nekatere analize namreč kažejo, da se navadno na

začetku leta obnašamo bolj sproščeno, kot bi se smeli, na koncu leta pa vložimo vse sile, delamo nadure in pod izrednimi ukrepi in tako navadno plane izpolnimo. Zato naredimo ob koncu leta bistveno več. Določena ovira je tudi že zastarel strojni park, zato moramo skrbeti za posodobitev, velike obveznosti nam nalagajo nove investicije, ob tem pa moramo čim bolj racionalno izkoristiti tudi zmogljivosti na mestih, ki so »ozka grla« naše proizvodnje. Poudaril bi še materialno oskrbo, kjer se že čuti slabša založenost z materialom — pri nas v lahki obdelavi. To še ni zastrašujoče, lahko pa postane. Ni namreč slabšega za proizvodnjo, kot je neizkoriščenost strojev.

Zal bomo morali zaradi dolžine tudi ta članek nadaljevati v prihodnji številki. Kot kaže je bila najbolj izčrpna razprava ravno v sklopu prvega vprašanja, zato bomo odgovore, ki se nanašajo na ostala vprašanja, objavili naslednjič.

PREDSTAVLJAMO VAM TOZD MONTAŽA

Montaža proizvodov - zaključek

Delavniška montaža Francisove turbine za HE Krystal Dam v ZDA (P = 29,093 kW) (Foto: J. Žlebnik)

Montaža opreme pa zahteva, da se proizvodni proces v vseh temeljnih organizacijah odvija po planu, tako da so vsi elementi, to so zvarjenci, odkovki, ulitki, obdelovanci iz paličnega materiala in kupljeni izdelki, gotovi, ko nastopi faza montaže za določen sklop. Vendar nam to v večini primerov ne uspe, ker se vsi ne zavedamo, da je kompletacija z vsemi potrebnimi elementi, ki jih zahteva tehnična dokumentacija, ni mogoče dokončno zmontirati ali začeti z montažo proizvoda, da ga predamo naročniku, tako kot zahteva naročilo.

Delo pri montaži, ki je zaključek proizvodnega procesa na skupnem proizvodu, je specifično in je odvisno od vseh predhodnih faz, ki lahko s planskim izpolnjevanjem obvez pripomorejo k boljši končni realizaciji. Boljša končna realizacija pa je tudi plod utrjevanja povezanosti temeljnih organizacij med seboj in pomeni ustvarjanje takšnih družbeno-ekonomskih odnosov, da vsaka temeljna organizacija uresničuje lastni in tudi skupni litostrojki interes, da si ustvarimo skupni prihodek, tak, ki bo zadovoljeval vse splošne, skupne in osebne potrebe.

Planiranje v tozdu Montaža

Dosedanja organiziranost planske službe v tozdu MONTAŽA je takšna, da smo nosilci finega planiranja na skupnem proizvodu. Ta način dela bomo z organiziranjem centralno planske koordinacije prenesli na tozdu PRODAJA, ki bo skrbela za koordinacijo, spremljanje in poročanje naročniku o stanju posameznih naročil.

Plansko službo imamo organizirano po vrstah proizvodov, tako kot je organiziran proizvodni proces montaže. Na osnovi tehnične dokumentacije, ki jo izdelava tozdu IRRP, najprej časovno razporedimo faze za tehnološko dokumentacijo, ki obsega: izdelavo tehnoloških postopkov z izračuni časov izdelave, izdelavo načrtov za specialno orodje in izdelavo tehnične kalkulacije. Obenem določimo tudi čas za dobavo materiala za polizdelke, izdelke, zvarjence, odkovke, ulitke oziroma vse, kar zahteva tehnična dokumentacija in to za vsak del posebej. Osnova za določanje posameznih terminov je izdelovalni nalog in standardni rokovi v nekaterih primerih tudi odvijanje posameznega

naročila. To nastopi takrat, ko je k osnovnemu naročilu pridan še dodatek.

Ko je izdelan tehnološki postopek operacij za obdelavo in montažo, izdelamo termine za vsako operacijo posebej. Pri tem je posebno važno, da pri večjih elementih upoštevamo specifičnost tehnologije s protikosi, da jih pravilno razvrstimo na časovno premico izdelave. V času izdelave je planska služba dolžna spremljati, koordinirati in poročati odvijanje del na posameznih naročilih.

Koordinacijo nad izvajanjem del opravljamo na koordinacijskih sestankih, ki so vsakih štirinajst dni po proizvodnih vejah. Na njih sodelujejo predstavniki vseh temeljnih organizacij. Na teh sestankih predstavniki poročajo o svojih izvršenih obvezah in tudi o prestavljanju rokovnih obvez na kasnejši čas, kar pa negativno vpliva na odvijanje posameznega naročila. Prestavljanje rokovnih obvez na kasnejši čas moramo vsi sodelujoči in skupnem proizvodu zmanjševati in stremeti za tem, da svoje obveze izvršujemo v načrtovanih rokih, s tem pa bomo skupaj zmanjševali kasnitve posameznih naročil, ki sedaj znašajo od štiri do osem mesecev od pogodbenega roka.

Tehnologija

Osnova za pravilno odvijanje proizvodnega procesa je tehnološka priprava dela, ki določa proces dela. V tem obdobju organiziramo zametke tehnološke službe, ki bo izdelovala tehnološke postopke za montažni proces. Sedaj izdelujemo tehnološke postopke v tehnološki službi tozdu OBDELAVA, ki pa ne pokriva vse dejavnosti našega tozda.

V sedanjem času imamo že organizirano izdelavo tehnoloških postopkov za izvajanje montaže na terenu in remontnih del. V nadaljevanju pa moramo organizirati tudi izdelavo tehnoloških postopkov za notranjo montažo v obratih in postopke za izdelavo funkcijskih preizkusov. Pri dokončni organizaciji tehnološke službe nas ovira pomanjkanje prostora in kadrov, zato moramo ta problem čimprej rešiti.

Proizvodnja

Proizvodnjo imamo organizirano po proizvodnih vejah, tako imamo organizirano tudi plansko službo. Sodelujemo na skupnem proizvodu pri opremi za hidro-

Z delitvijo poslovnega predmeta delovne organizacije smo organizirali temeljne organizacije, ki delijo proizvodni proces horizontalno. Tako delavci v tozdu MONTAŽA izvajamo del tega proizvodnega procesa, to je montažo proizvodov v delovnih prostorih na domačem in tujem terenu. Izvajamo montažo opreme za investicijske objekte in to na naslednjih področjih:

- energetska oprema, ki obsega strojno opremo za hidroelektrarne in črpalno opremo za vsa področja;
- procesna oprema, ki obsega strojno opremo v cementni industriji, rudarstvu, toplotnih in kemični industriji;
- transportna oprema, ki obsega specialna dvigala za jedrske elektrarne, metalurške stroje in stroje z visoko stopnjo tehnološke zahtevnosti po transportni opremi;
- dieselske motorje za pogonske in pomožne motorje na ladjah;
- specialne zobniške reduktorje in prenose za vsa področja.

elektrarne, črpalni opremi, dvigalnih in reduktorjih, opremi za cementarne ali drugi procesni industriji, dieselskih motornih agregatov, regulacijskih napravah, izvajamo elektromonterska dela jakega in šibkega električnega toka, površinsko zaščito naših proizvodov in montažo naših proizvodov na terenu in vzdržujemo vso našeto opremo.

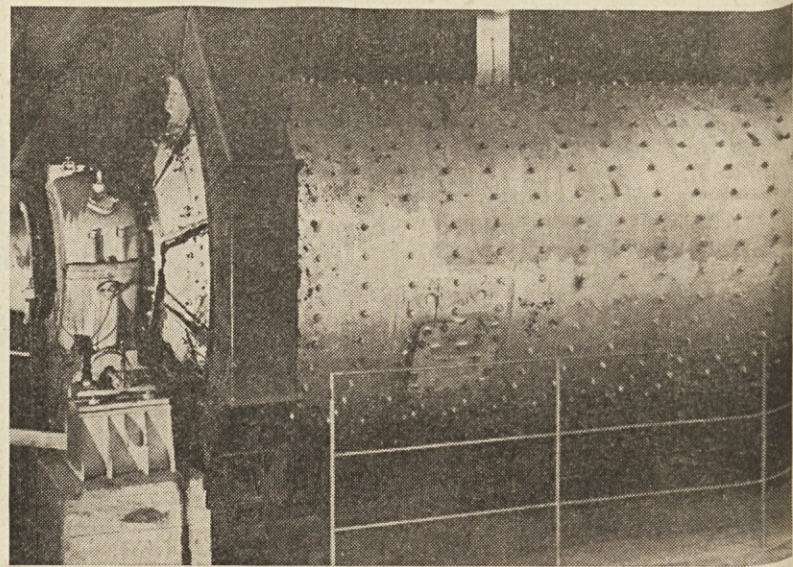
Iz omenjenega sledi, da so operacije montaže posledica skupnega proizvoda v proizvodnem procesu in se v rezultatih dela montaže izraža rezultat dela vseh sodelujočih tozdu. Vse pomanjkljivosti, ki nastanejo v predhodnih fazah, se seštevajo in ugotavljajo pri montaži proizvoda, in tako povzročajo nepredvidene zaostanke zaradi popravil ali nadomestil. Vse to pa vpliva na proces odvijanja del in pravilno izkoriščenost montažnih prostorov in zmogljivosti. Ker nimamo večjih montažnih prostorov, velikokrat ne vemo, kaj narediti v takih trenutkih, ko zaradi neizpolnjevanja svojih obvez v predhodnih fazah procesa ne moremo odvijati po tehnološkem postopku, ampak ga moramo prirežati. S tem si povečujemo proizvodne stroške in podaljšujemo proces izdelave.

Ker smo že omenili montažni prostor, naj vam predstavimo, kakšne površine premoremo. V objektu 005 razpolagamo s 6300 kv. m, v objektu 006 pa z 2000 kv. metri operativne površine. Te površine so teoretično relativno velike, praktično pa premajhne, ker se proizvodi zaradi nekompletnosti v njih predolgo zadržujejo. Največje pomanjkanje prostora pa nastane pri razstavljanju proizvoda in nato pri končni površinski zaščiti, ki jo izvajamo kar v montažnih prostorih. Zahteve po kvalitetni končni zaščiti pa so z vsakim novim naročnikom bolj zahtevne in jih v današnjih pogojih sploh ne moremo zadovoljiti. Pogoji so stalna temperatura, vlažnost zraka in ostali pogoji, ki jih predpisujejo izdelovalci zaščitnega sredstva. Tem pogojem pa v sedanjem času ne moremo zadostiti in nemalokrat dobivamo reklamacije za izvršena dela.

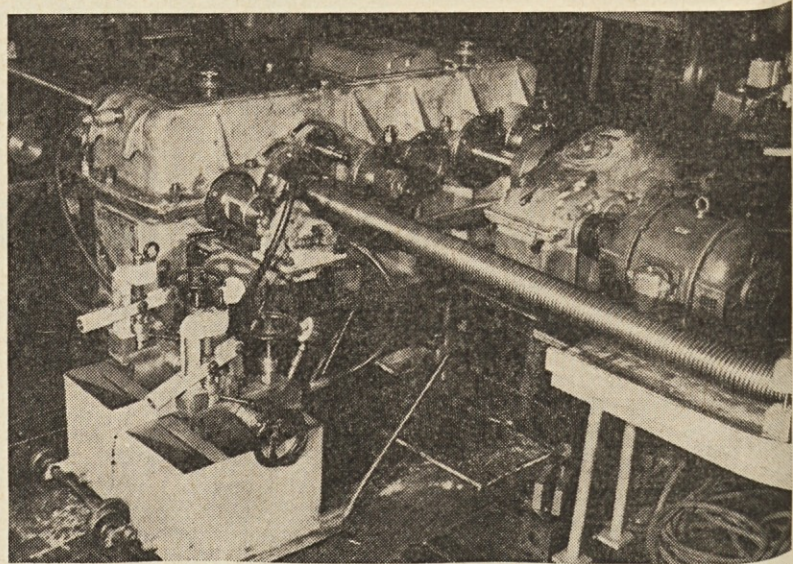
V proizvodni proces montaže spada tudi funkcijski preizkus. S tem ugotovimo, če je le možno, že v naših obratih ali pa na terenu, pravilno delovanje proizvoda. S funkcijskim preizkusom ugotavljamo parametre, ki so določeni že s podpisom naročila in jih moramo obvezno zagotoviti.

Kompletne funkcijske preizkuse v naših obratih lahko izvršimo le na dieselskih motornih agregatih in črpalnih agregatih, ker imamo preizkuševališča opremljena s potrebnimi instrumenti in napravami, s katerimi ustvarimo pogoje za funkcijski preizkus.

Na ostalih vrstah proizvodov delamo samo funkcijske preizkuse, ponavadi z delno obremenitvijo ali pa neobremenjene, če ne moremo ustvariti pogojev za obremenilni preizkus. Stremimo za tem, da čim več proizvodov preizkusimo v obratih, saj tam ugotovljene morebitne napake v obratu lažje odstranimo kot na terenu. Prav zaradi tega smo do-

Poizkusno obratovanje mlina za cementarno Trbovlje. Njegova zmogljivost je 20 ton na uro

Razdelilno podajni mehanizem za Sovjetsko zvezo na preizkusu v tovarni (Foto: J. Žlebnik)

segli ugled v kvaliteto naših proizvodov doma in v svetu.

Po končanem proizvodnem procesu v naših obratih predamo proizvode naročnikom. Ker so naši proizvodi investicijska oprema, jo je potrebno na mestu, kjer bo obratovala, zmontirati, preizkusiti in predati naročniku. To dejavnost prevzame obrat zunanje montaže, ki črpa kader iz posameznih obratovodstev. Po tehnološko izdelanem montažnem postopku organizira montažno ekipo in sredstva za delo na delovišču. Obrat zunanje montaže ima zelo individualno odgovorno nalogo, saj opravlja svoj proizvodni proces izven delovne organizacije. Pri izvajanju tega proizvodnega procesa so vključeni tudi sodelavci iz drugih temeljnih organizacij, predvsem iz tozdu PZO, ki morajo zaradi specifičnosti proizvodnih zmogljivosti v delovni organizaciji dokončati svoj proizvodni proces na terenu.

Kakovost

Predno predamo naročniku proizvod, ga moramo funkcionalno preizkusiti, ta preizkus pa je lahko popoln ali pa delen, odvisno od proizvoda. S tem, ko opravljamo funkcijske preizkuse, ugo-

tavljamo kakovost naših proizvodov. Smo enakovreden partner ostalim elementom, ki vplivajo na stopnjo uspešnosti doseganja naših ciljev.

V tej zvezi je potrebno vedeti, da je zagotovitev kakovosti proizvodov predmet vseh izvajalskih, pripravljalnih in vodstvenih struktur. Če omenjamo oziroma uporabljamo izraz zagotovitev kakovosti, potem naj poudarimo, da je naš trud usmerjen predvsem k doseganju dogovorjene kakovosti. Tako kakovost je važno dosežati v vsaki temeljni organizaciji v delovni organizaciji, vendar si upamo trditi, da imajo temeljne organizacije, ki morajo proizvode končati, pri tem še bolj poudarjeno vlogo. Pri finalizaciji proizvoda se seštevajo vse lastnosti, da dobimo končno kakovost, ki mora dosegati dogovorjeno. Uspešnost nastajanja ali vgrajevanja dogovorjene kakovosti v proizvod pa imamo možnost opazovati na osnovi kontrole kakovosti, ki jo izvaja funkcijska kontrola in atestno kolovdacijski oddelek.

Osnova za njihovo delo sta delavniška dokumentacija in pogodba, ki je osnova za dogovorjeno kakovost proizvoda. V pogodbi so določeni vsi podatki, ki služijo

NOV MERSKI SISTEM

S tem sestavkom želimo bralce našega časopisa seznaniti s programom uveljavljanja zakona o novem mednarodnem sistemu merskih enot SI (Le Système International d'Unités) v naši delovni organizaciji. Skupščina SFRJ je 31. marca 1976 na seji zveznega zbora sprejela zakon o merskih enotah in merilih, ki naj bi začel veljati 1. julija 1976. Zakon je določil prehodno obdobje od 1. julija 1976 do 31. decembra 1980, v katerem je treba postopno preiti na nov sistem merskih enot in začasno uporabljati nekatere dosedanje merske enote.

Končni rok: 31. december 1980, ko moramo v javnem prometu v SFRJ uporabljati izključno merske enote po novem mednarodnem sistemu merskih enot SI, je že za nami. Večina nas je prehodno obdobje razumela kot obdobje, v katerem zakon še ne velja. Dejansko pa je zvezni izvršni svet s tem, ko je določil prehodno obdobje, želel omogočiti vsem delovnim organizacijam in ostalim, da se pripravijo na dosledno uporabo merskih enot SI, česar ni mogoče uresničiti brez temeljitih priprav in ukrepov. Tudi v naši delovni organizaciji se nismo dovolj pripravili na to spremembo, kljub pravočasnemu opozorilu, ki jih je s strani naše standardizacije poslal vsem tozdom in strokovnim službam Litostroja. Zato je skrajni čas, da se lotimo ukrepov, s katerimi bi zagotovili dosledno izvajanje določil zakona; s tem se izognemo kazenskim sankcijam, ki jih zakon določa. Naš program ukrepov predvideva akcije v treh smereh. Vanje se morajo vključiti vsi odgovorni, in to po delovnih dolžnostih, na področju izobraževanja in informiranja ter na področju propagande. Pričujoči sestavek je sestavni del tega programa.

Z uporabo merskih enot in meril v javnem prometu je po zakonu o novem mednarodnem sistemu merskih enot mišljena njihova uporaba pri slehernem delu oziroma pri poslovanju organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti družbenih organizacij in društev, organov in organizacij družbenopolitičnih skupnosti pa tudi delovnih ljudi, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom s sredstvi, ki so lastnina občanov, in de-

lovnih ljudi, ki z osebnim delom samostojno kot poklic opravljajo določeno poklicno dejavnost. Z zakonom določene merske enote se morajo uporabljati tudi v delovnem procesu oziroma v notranjem poslovanju organizacij združenega dela. Iz tega izhaja, da mora biti celotno zunanje in notranje poslovanje organizacij združenega dela podvrženo dosledni uporabi z zakonom predpisanih merskih enot in meril.

Z denarno kaznijo od 20.000 do 500.000 dinarjev za gospodarski prestopok se kaznuje organizacija združenega dela ali druga pravna oseba,

— če pri svojem poslovanju oziroma delu uporablja merske enote, ki z zakonom niso določene kot merske enote, ki se smejo uporabljati v javnem prometu,

— če da v promet, oziroma uporabi v javnem prometu merilo, ki spada v vrsto meril, katerih uporaba v javnem prometu je prepovedana,

— če ne predloži v pregled merila, za katero je pregled obvezen ali če ne preverja brezhibnosti meril, ki jih uporablja pri tehnološkem procesu dela,

— če uporablja merila, katerih uporaba je z odločbo začasno ali trajno prepovedana itd.

Z denarno kaznijo od 2.000 do 10.000 dinarjev se kaznuje tudi oseba, odgovorna za zgoraj navedene gospodarske prestopke.

Ni odveč opozoriti bralce, da je osnovni smoter zakona o novem mednarodnem sistemu merskih enot zagotovitev boljše kvalitete v proizvodnih procesih in končne kvalitete izdelkov. Ta smoter omogoča organizacijam združenega dela uspešnejše vključevanje v

**Tabela decimalnih merskih enot
in njihovih vrednosti**

Ime predpone, ki se postavi pred imenom enote	Znak predpone, ki se postavi pred znak enote	Faktor, s katerim se pomnoži enota (vrednost predpone)
eksa	E	1 000 000 000 000 000 000 = 10^{18}
peta	P	1 000 000 000 000 000 = 10^{15}
tera	T	1 000 000 000 000 = 10^{12}
giga	G	1 000 000 000 = 10^9
mega	M	1 000 000 = 10^6
kilo	k	1 000 = 10^3
hekto	h	100 = 10^2
deka	da	10 = 10^1
deci	d	0,1 = 10^{-1}
centi	c	0,01 = 10^{-2}
mili	m	0,001 = 10^{-3}
mikro	μ	0,000 001 = 10^{-6}
nano	n	0,000 000 001 = 10^{-9}
piko	p	0,000 000 000 001 = 10^{-12}
femto	f	0,000 000 000 000 001 = 10^{-15}
ato	a	0,000 000 000 000 000 001 = 10^{-18}

mednarodno menjavo, kjer moramo zagotoviti čimvečji delež lastnega znanja in kvalitete izdelkov. Da bi to dosegli, je potreben visok strokovni in organizacijski nivo področja merilne tehnike in testiranja v organizacijah združenega dela.

Po določitih novega zakona se lahko na območju SFRJ uporabljajo le merske enote mednarodnega sistema (SI), razen nekaterih izjem, ki jih zakon posebej določa. Merske enote se morajo v javnem prometu uporabljati z imeni in znaki, kot so določeni z zakonom. Zakon dovoljuje, da se v blagovnem pro-

metu in v drugih odnosih s tujino uporabljajo tudi merske enote, ki so v rabi v posameznih tujih državah.

Navajamo pregled fizikalnih količin in njihovih merskih enot, skupaj z definicijami količin, pretvornimi faktorji ter izračuni.

Mednarodni sistem (SI) merskih enot v SFRJ sestavljajo naslednje osnovne fizikalne količine oziroma njihove osnovne in izpeljane merske enote.

a) Osnovne merske enote in fizikalne količine, na katere se te enote nanašajo in znaki osnovnih enot so:

Fizikalna količina	Osnovna merska enota	Znak
dolžina	meter	m
masa	kilogram	kg
čas	sekunda	s
električni tok	amper	A
termodinamična temperatura	kelvin	K
svetilnost	candela	cd
količina snovi	mol	mol

Definicije osnovnih merskih enot so:

1. Za dolžino

Enota za dolžino je meter (znak: m). Meter je dolžina 1 650 763,73 valovnih dolžin sevanja v vakuumu, ki ustreza prehodu med nivojema $2p_{10}$ in $5d_5$ atoma kriptomata 86.

2. Za maso

Enota za maso je kilogram (znak: kg). Kilogram je masa mednarodnega etalona kilograma (mednarodni etalon je leta 1889 sankcionirala prva generalna konferenca za uteži in mere in ga hranijo v Mednarodnem biroju za uteži in mere v Sévresu pri Parizu). Izbran je kot masa 1 dm³ vode pri 4 °C.

3. Za čas

Enota za čas ali časovni presledek (trajanje) je sekunda (znak: s). Sekunda je trajanje 9 192 631 770 period sevanja, ki ustreza prehodu med dvema hiperfinima nivojema osnovnega stanja atoma cezija 133. Sekunda je približno enaka 86.400-temu delu povprečnega sončnega dne.

4. Za električni tok

Enota za električni tok je amper (izg. amper) — (znak: A). Ampere je jakost stalnega električnega toka, ki med dvema ravnima vzporednima vodnikoma neomejene dolžine in zanemarljivega krožnega prereza, postavljenima v vakuumu v medsebojni razdalji 1 metra, povzroča silo, enako 2×10^{-7} newtona na meter dolžine.

5. Za termodinamično temperaturo

Enota za termodinamično temperaturo je kelvin (znak: K). Kelvin je termodinamična temperatura, ki je enaka 1/273,16 delu termodinamične temperature trojne točke vode.

6. Za svetilnost

Enota za svetilnost je candela (izg. kandela) — (znak: cd). Candela je svetilnost, ki jo v pravokotni smeri seva črno telo s površino 1/600 000 kvadratnega metra pri temperaturi strjevanja platine in pri tlaku 101 325 pascalov.

7. Za količino snovi

Enota za količino snovi je mol (znak: mol). Mol je količina snovi sistema, ki vsebuje toliko elementarnih delcev, kolikor je atomov v 0,012 kg ogljika 12.

Če se uporablja mol, je treba navesti elementarne delce, ki so lahko atomi, molekule, ioni, elektroni in drugi delci ali določene skupine teh delcev.

b. Izpeljane merske enote se oblikujejo iz osnovnih merskih enot z algebrajskimi izrazi in z uporabo matematičnih simbolov za množenje in deljenje. Tako npr. iz osnovnih enot za dolžino (m) in čas (s) sestavimo mersko enoto za hitrost in pospešek:
 $\text{hitrost} = V = \Delta l / \Delta t = 1 \text{ m/s} = 1 \text{ ms}^{-1}$
 $\text{pospešek} = a = \Delta V / \Delta t = 1 \text{ ms}^{-1}/\text{s} = 1 \text{ ms}^{-2}$

Če uporabimo še osnovno mersko enoto mase (1 kg), lahko sestavimo mersko enoto sile:

$\text{sila} = F = m \cdot a = 1 \text{ kg} \cdot 1 \text{ ms}^{-2} = 1 \text{ kg} \cdot \text{ms}^{-2} = 1 \text{ N (newton)}$

Definicije izpeljanih enot so:

1. Za ploščino (površino)

Enota za ploščino (površino) je kvadratni meter (znak: m²). Kvadratni meter je ploščina kvadrata s stranico 1 metra ($1 \text{ m}^2 = 1 \text{ m} \cdot 1 \text{ m}$).

2. Za prostornino

Enota za prostornino je kubični meter (znak: m³). Kubični meter je prostornina kocke, katere rob je dolg 1 meter ($1 \text{ m}^3 = 1 \text{ m} \cdot 1 \text{ m} \cdot 1 \text{ m}$).

3. Za ravninski kot

Enota za ravninski kot je radian (znak: rad). Radian je ravninski kot med dvema polmeroma, ki na krožnici sekata lok, dolžine, enake polmeru

$$\left(1 \text{ rad} = \frac{1 \text{ m}}{1 \text{ m}} = 1\right)$$

4. Za prostorski kot

Enota za prostorski kot je steradian (znak: sr). Steradian je prostorski kot stožca z vrhom v središču krogle, ki na njeni površini obsega ploščino, enako kvadratu njenega polmera

$$\left(1 \text{ sr} = \frac{1 \text{ m}^2}{1 \text{ m}^2} = 1\right)$$

5. Za dolžinsko maso

Enota za dolžinsko maso je kilogram na meter (znak: kg/m ali kg m⁻¹). Kilogram na meter je dolžinska masa homogenega telesa enakomerne ploščine prereza, katerega masa je 1 kilogram, dolžina pa 1 meter

$$\left(1 \text{ kg/m} = \frac{1 \text{ kg}}{1 \text{ m}}\right)$$

6. Za ploščinsko maso

Enota za ploščinsko maso je kilogram na kvadratni meter (znak: kg/m² ali kg . m⁻²). Kilogram na kvadratni meter je ploščinska masa homogenega telesa enakomerne debeline, katerega masa je 1 kilogram, ploščina pa 1 kvadratni meter

$$\left(1 \text{ kg/m}^2 = \frac{1 \text{ kg}}{1 \text{ m}^2}\right)$$

7. Za prostorninsko maso

Enota za prostorninsko maso je kilogram na kubični meter (znak: kg/m³ ali kg . m⁻³). Kilogram na kubični meter je prostorninska masa homogenega telesa, katerega masa je 1 kilogram, prostornina pa 1 kubični meter

$$\left(1 \text{ kg/m}^3 = \frac{1 \text{ kg}}{1 \text{ m}^3}\right)$$

8. Za frekvenco

Enota za frekvenco je hertz (izg. herc) — (znak: Hz). Hertz je frekvenca periodičnega pojava, katerega perioda traja 1 sekundo

$$\left(1 \text{ Hz} = \frac{1}{1 \text{ s}} = 1 \text{ s}^{-1}\right)$$

9. Za hitrost

Enota za hitrost je meter na sekundo (znak: m/s ali m . s⁻¹). Meter na sekundo je hitrost telesa, ki preide pri enakomernem gibanju v 1 sekundi razdaljo 1 metra

$$\left(1 \text{ m/s} = \frac{1 \text{ m}}{1 \text{ s}}\right)$$

10. Za pospešek

Enota za pospešek je meter na sekundo na kvadrat (znak: m/s² ali m . s⁻²). Meter na sekundo na kvadrat je pospešek telesa, katerega hitrost se v 1 sekundi enakomerno spremeni za 1 meter na sekundo

$$\left(1 \text{ m/s}^2 = \frac{1 \text{ m/s}}{1 \text{ s}}\right)$$

11. Za kotno hitrost

Enota za kotno hitrost je radian na sekundo (znak: rad/s ali rad . s⁻¹). Enak je kotni hitrosti telesa, ki se enakomerno vrti okrog svoje osi in se v 1 sekundi zavrti okrog nepremične vrtilne osi za kot enega radiana

$$\left(1 \text{ rad/s} = \frac{1 \text{ rad}}{1 \text{ s}}\right)$$

12. Za kotni pospešek

Enota za kotni pospešek je radian na sekundo na kvadrat (znak: rad/s² ali rad . s⁻²). Radian na sekundo na kvadrat je kotni pospešek telesa, ki se vrti okrog nepremične osi in katerega kotna hitrost se v 1 sekundi enakomerno spremeni za 1 radian na sekundo

$$\left(1 \text{ rad/s}^2 = \frac{1 \text{ rad/s}}{1 \text{ s}}\right)$$

13. Za prostorninski pretok

Enota za prostorninski pretok je kubični meter na sekundo (znak: m³/s ali m³ . s⁻¹). Kubični meter na sekundo je prostorninski pretok homogene tekočine s prostornino 1 kubičnega metra, ki enakomerno preteče skozi opazovani prerez v 1 sekundi

$$\left(1 \text{ m}^3/\text{s} = \frac{1 \text{ m}^3}{1 \text{ s}}\right)$$

14. Za masni pretok

Enota za masni pretok je kilogram na sekundo (znak: kg/s ali $\text{kg} \cdot \text{s}^{-1}$). Kilogram na sekundo je masni pretok homogene tekočine z maso 1 kilograma, ki enakomerno preteče skozi opazovani prerez v 1 sekundi

$$\left(1 \text{ kg/s} = \frac{1 \text{ kg}}{1 \text{ s}} \right)$$

15. Za silo

Enota za silo je newton (izg. njutn) — (znak: N). Newton je sila, ki da telesu z maso 1 kilograma pospešek 1 metra na sekundo na kvadrat ($1 \text{ N} = 1 \text{ kg} \cdot 1 \text{ m/s}^2$).

16. Za tlak (napetost)

Enota za tlak (napetost) je pascal (izg. paskal) — (znak: Pa). Pascal je tlak, ki ga povzroča sila 1 newtona, ki je enakomerno razporejena in deluje pravokotno na ravno površino 1 kvadratnega metra

$$\left(1 \text{ Pa} = \frac{1 \text{ N}}{1 \text{ m}^2} \right)$$

17. Za dinamično viskoznost

Enota za dinamično viskoznost je pascal-sekunda (znak: Pa · s). Pascal-sekunda je dinamična viskoznost homogene tekočine, ki teče laminarno in v kateri nastaja med dvema ravnima vzporednima slojema s hitrostno razliko 1 metra na sekundo na razdalji 1 metra strižna napetost 1 pascala

$$\left(1 \text{ Pa} \cdot \text{s} = \frac{1 \text{ Pa} \cdot 1 \text{ m}}{1 \text{ m/s}} \right)$$

18. Za kinetično viskoznost

Enota za kinetično viskoznost je kvadratni meter na sekundo (znak: m^2/s ali $\text{m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$). Kvadratni meter na sekundo je kinetična viskoznost homogene tekočine, katere dinamična viskoznost je 1 pascal-sekunda, prostorninska masa pa 1 kilogram na kubični meter

$$\left(1 \text{ m}^2/\text{s} = \frac{1 \text{ Pa} \cdot \text{s}}{1 \text{ kg/m}^3} \right)$$

19. Za energijo, delo in količino toplote

Enota za energijo, delo in količino toplote je joule (izg. džul) — (znak: J). Joule je enak delu, ki ga opravi sila 1

newtona, kadar se njeno prijemališče premakne premočrtno v smeri sile za 1 meter

$$(1 \text{ J} = 1 \text{ N} \cdot 1 \text{ m}).$$

Za izpeljane enote za energijo, delo in količino toplote se smejo uporabljati tudi vsi zmnožki, ki se tvorijo:

— iz merske enote za silo in iz merske enote za dolžino (Nm),

— iz merske enote za moč in iz merske enote za čas (Ws).

20. Za moč, energijski pretok in termični pretok

Enota za moč, energijski pretok in termični pretok je Watt (izg. vat) — (znak: W). Watt je moč, s katero se opravi delo 1 joula na sekundo

$$\left(1 \text{ W} = \frac{1 \text{ J}}{1 \text{ s}} \right)$$

21. Za količino elektrine

Enota za količino elektrine je coulomb (izg. kulon) — (znak: C). Coulomb je količina elektrine, ki steče v 1 sekundi skozi prerez vodnika, v katerem je stalen električni tok 1 ampera ($1 \text{ C} = 1 \text{ A} \cdot 1 \text{ s} = 1 \text{ A} \cdot \text{s}$).

Za izpeljane merske enote za količino elektrine se smejo uporabljati tudi vsi zmnožki, ki se tvorijo iz merske enote za električni tok in iz merske enote za čas.

22. Za električno napetost in električni potencial

Enota za električno napetost in električni potencial je volt (znak: V). Volt je električna napetost med dvema točkama na homogenem žičnem vodniku, v katerem je konstanten električni tok 1 ampera; porabljena moč zaradi toka med dvema točkama pa je enaka 1 watt

$$\left(1 \text{ V} = \frac{1 \text{ W}}{1 \text{ A}} \right)$$

23. Za električno poljsko jakost

Enota za električno poljsko jakost je volt na meter (znak: V/m ali $\text{V} \cdot \text{m}^{-1}$). Volt na meter je električna poljska jakost, ki deluje na telo, naelektreno s količino elektrine 1 coulomba s silo 1 newtona

$$\left(1 \text{ V/m} = \frac{1 \text{ N}}{1 \text{ C}} \right)$$

24. Za električno upornost

Enota za električno upornost je ohm (izg. om) — (znak: Ω). Ohm je električna upornost vodnika, ki ni nosilec lastne napetosti in v katerem stalna potencialna razlika 1 volta med njegovima koncema povzroča tok 1 ampera

$$(1 \Omega = \frac{1 \text{ V}}{1 \text{ A}})$$

25. Za električno prevodnost

Enota za električno prevodnost je siemens (izg. simens) — znak: S). Siemens je električna prevodnost vodnika z električno upornostjo 1 ohma

$$(1 \text{ S} = \frac{1}{1 \Omega} = 1 \Omega^{-1})$$

26. Za kapacitivnost

Enota za kapacitivnost je farad (znak: F). Farad je kapacitivnost električnega kondenzatorja, ki se naelektri s količino elektrine 1 coulomba, kadar se med njegovi obkloji pritiska stalna napetost 1 volta

$$(1 \text{ F} = \frac{1 \text{ C}}{1 \text{ V}})$$

27. Za induktivnost

Enota za induktivnost je henry (izg. henri) — (znak: H). Henry je induktivnost sklenjenega električnega kroga, v katerem se pojavi lastna napetost 1 volta, ko se v njem tok enakomerno spreмени za 1 ampera na sekundo

$$(1 \text{ H} = \frac{1 \text{ V}}{1 \text{ A/s}} = \frac{1 \text{ V} \cdot 1 \text{ s}}{1 \text{ A}})$$

28. Za magnetno indukcijo (gostoto magnetnega pretoka)

Enota za magnetno indukcijo (gostoto magnetnega pretoka) je tesla (znak: T). Tesla je magnetna indukcija homogenega magnetnega polja, v katerem na raven vodnik dolžine 1 metra, skozi katerega teče tok 1 ampera in je postavljen pravokotno na smer polja, deluje sila 1 newtona

$$(1 \text{ T} = \frac{1 \text{ N}}{1 \text{ m} \cdot 1 \text{ A}})$$

29. Magnetni pretok

Enota za magnetni pretok je weber (znak: Wb). Weber je magnetni pretok skozi ravno površino 1 kvadratnega me-

tra, ki je postavljena v homogeno magnetno polje z magnetno indukcijo 1 tesla, pravokotno na smer polja ($1 \text{ Wb} = 1 \text{ T} \cdot 1 \text{ m}^2$).

Weber se sme imenovati tudi tesla-meter na kvadrat (znak $\text{T} \cdot \text{m}^2$) in volt-sekunda (znak: $\text{V} \cdot \text{s}$).

30. Za magnetno poljsko jakost

Enota za magnetno poljsko jakost je ampere na meter (znak: A/m ali $\text{A} \cdot \text{m}^{-1}$). Ampere na meter je magnetna poljska jakost, ki ustvarja v vakuumu vzdolž kroga z obsegom 1 metra električni tok 1 ampera v ravnem vodniku neomejene dolžine in zanemarljivega krožnega prereza, ki tvori os omenjenega kroga

$$(1 \text{ A/m} = \frac{1 \text{ A}}{1 \text{ m}})$$

31. Za entropijo

Enota za entropijo je joule na kelvin (znak: J/K ali $\text{J} \cdot \text{K}^{-1}$). Joule na kelvin je povečanje entropije sistema, ki sprejema količino toplote 1 joula pri stalni termodinamični temperaturi 1 kelvina, če v sistemu ne nastane nikakršna nepovratna sprememba

$$(1 \text{ J/K} = \frac{1 \text{ J}}{1 \text{ K}})$$

32. Za masno količino toplote

Enota za masno količino toplote je joule na kilogram-kelvin (znak: J/(kg · K) ali $\text{J} \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$). Joule na kilogram-kelvin je masna količina toplote homogenega telesa, katerega masa je 1 kilogram in v katerem povzroči dovajanje količine toplote 1 joula, da se termodinamična temperatura poveča za 1 kelvin

$$(1 \text{ J/(kg} \cdot \text{K)} = \frac{1 \text{ J}}{1 \text{ kg} \cdot 1 \text{ K}})$$

33. Za termično prevodnost

Enota za termično prevodnost je watt na meter-kelvin (znak: W/(m · K) ali $\text{W} \cdot \text{m}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$). Watt na meter-kelvin je termična prevodnost homogenega telesa, v katerem povzroča razlika termodinamične temperature 1 kelvina med dvema vzporednimi ravnima ploskvama 1 kvadratnega metra v medsebojni razdalji 1 metra termični pretok 1 watta

$$\left(1 \text{ W} / (\text{m} \cdot \text{K}) = \frac{1 \text{ W/m}^2}{1 \text{ k/1 m}} \right)$$

34. Jakost energijskega sevanja

Enota za jakost energijskega sevanja je watt na steradian (znak: W/sr ali W · sr⁻¹). Watt na steradian je jakost energijskega sevanja točkovnega vira, ki enakomerno seva energijski pretok 1 watta v prostorski kot 1 steradiana

$$\left(1 \text{ W/sr} = \frac{1 \text{ W}}{1 \text{ sr}} \right)$$

35. Za svetlost

Enota za svetlost je candela na kvadratni meter (znak: cd/m²). Candela na kvadratni meter je svetlost homogenega vira z ravno površino 1 kvadratnega metra, ki seva s svetilnostjo 1 candele pravokotno na to površino

$$\left(1 \text{ cd/m}^2 = \frac{1 \text{ cd}}{1 \text{ m}^2} \right)$$

36. Za svetlobni tok

Enota za svetlobni tok je lumen (znak: lm). Lumen je svetlobni tok, ki ga v prostorski kot enega steradiana seva točkovni svetlobni vir, katerega svetilnost je v vseh smereh prostora enaka 1 candeli

(1 lm = 1 cd · 1 sr).

37. Za osvetljenost

Enota za osvetljenost je lux (znak: lx). Lux je osvetljenost površine 1 kvadratnega metra, na katero pada enakomerno porazdeljen svetlobni tok 1 lumena

$$\left(1 \text{ lx} = \frac{1 \text{ lm}}{1 \text{ m}^2} \right)$$

38. Za aktivnost radioaktivnega vira

Enota za aktivnost radioaktivnega vira je becquerel (izg. bekerel) — (znak: Bq). Becquerel je aktivnost radioaktivnega vira, v katerem razpade po eno radioaktivno jedro na sekundo

$$\left(1 \text{ Bq} = \frac{1}{1 \text{ s}} \right)$$

39. Za absorbirano dozo ionizacijskega sevanja

Enota za absorbirano dozo ionizacijskega sevanja je gray (izg. grej) —

(znak: Gy). Gray je absorbirana doza v telesu z maso 1 kilograma, ki mu je z ionizirnim sevanjem stalne gostote energijskega pretoka dovedena energija 1 joula

$$\left(1 \text{ Gy} = \frac{1 \text{ J}}{1 \text{ kg}} \right)$$

40. Za ekspozicijsko dozo ionizirnega sevanja

Enota za ekspozicijsko dozo ionizirnega sevanja je coulomb na kilogram (znak: C/kg ali C · kg⁻¹). Coulomb na kilogram je ekspozicijska doza ionizirnega sevanja, ki lahko v zraku z maso 1 kilograma povzroči nastanek ionov istega predznaka s skupno količino elektrone 1 coulomba, če je gostota energijskega pretoka av celotni količini obsevanega zraka enaka

$$\left(1 \text{ C/kg} = \frac{1 \text{ C}}{1 \text{ kg}} \right)$$

41. Za molsko maso

Enota za molsko maso je kilogram na mol (znak: kg/mol ali kg · mol⁻¹). Kilogram na mol je enak molski masi homogene snovi, katere masa 1 kilograma vsebuje količino snovi 1 mola

$$\left(1 \text{ kg/mol} = \frac{1 \text{ kg}}{1 \text{ mol}} \right)$$

42. Za koncentracijo snovi (molarlost)

Enota za koncentracijo snovi (molarlost) je mol na kubični meter (znak: mol/m³ ali mol · m⁻³). Mol na kubični meter je enak koncentraciji snovi ali molarlosti ene komponente v homogeni zmesi snovi, če ima komponenta 1 mol, zmes pa prostornino 1 kubičnega metra

$$\left(1 \text{ mol/m}^3 = \frac{1 \text{ mol}}{1 \text{ m}^3} \right)$$

Posebna imena in znaki za posamezne izpeljane merske enote, navedene v tem seznamu, se smejo uporabljati za enostavnejše izražanje drugih izpeljanih merskih enot. Znaki vseh merskih enot se pišejo s pokončnimi latinskimi črkami. Zmnožek dveh merskih enot se zaznamuje s piko kot znakom za množenje. Pika se sme izpustiti tedaj, kadar je znak tak, da je izključena kakršnakoli pomota.

Če je merska enota izpeljana z medsebojnim deljenjem dveh merskih enot, se kot znak za deljenje lahko uporabi poševna črta (/), vodoravna črta (—) ali pa se lahko uporabijo eksponenti z negativnim predznakom. V isti vrsti naj ne bo uporabljena več kot ena poševna črta. Če so enote zahtevnejše, je treba uporabiti eksponente z negativnim znakom ali oklepaje.

c. Merske enote izven mednarodnega sistema merskih enot, ki se smejo uporabljati tudi po 1. 1. 1981:

1. Za dolžino

— morska milja = 1852 m; uporabljati se sme samo za označevanje razdalj v pomorskem in zračnem prometu.

2. Za ploščino

— ar (znak: a) = $100\text{ m}^2 = 10^2\text{ m}^2$
— hektar (znak: ha) = $10.000\text{ m}^2 = 10^4\text{ m}^2$

3. Za prostornino

— liter (znak: l) = $1\text{ dm}^3 = 10^{-3}\text{ m}^3$

4. Za ravninski kot

— polni kot = $2\pi\text{ rad}$
— pravi kot (znak: L) = $(\pi/2)\text{ rad}$
— stopinja (znak: °) = $(1/90)\text{ L} = (\pi/180)\text{ rad}$
— minuta (znak: ') = $(1/60)^\circ = (\pi/10800)\text{ rad}$
— sekunda (znak: ") = $(1/60)'\text{ rad} = (\pi/648000)\text{ rad}$
— gradus ali gon (znak: g) = $(\pi/200)\text{ rad}$

5. Za maso

— tona (znak: t) = $1\text{ Mg} = 10^3\text{ kg}$
— enota atomske mase (znak: u) je enaka $1/12$ mase atoma nukleida ^{12}C :
— približna vrednost: $1\text{ u} = 1,660\,53 \cdot 10^{-27}\text{ kg}$, se sme uporabljati samo v kemiji in fiziki.

6. Za dolžinsko maso

— tex (izg. teks) — (znak: tex) = $1\text{ g/km} = 10^{-6}\text{ kg/m}$ uporabljati se sme samo za določanje dolžinske mase tekstilnega vlakna in sukanca.

7. Za čas

— minuta (znak: min) je enaka 60 s
— ura (znak: h) je enaka 3600 s
— dan (znak: d) je enak 86400 s
— teden, mesec in leto po gregorijanskem koledarju.

8. Za hitrost

— vozal = morska milja na uro = $1852/3600\text{ m/s} = 0,514\text{ m/s}$
uporabljati se sme samo v pomorskem in zračnem prometu.

9. Za tlak

— bar (znak: bar) = $100000\text{ Pa} = 10^5\text{ Pa}$

10. Za energijo, delo in količino toplote

— watt-ura (znak: Wh) = $3600\text{ J} = 3,6\text{ kJ}$

— elektronvolt (znak eV), ki je enak kinetični energiji, ki jo dobi elektron, ko preide potencialno razliko 1 volta v vakuumu.

Približna vrednost: $1\text{ eV} = 1,602\,19 \cdot 10^{-19}\text{ J}$ se sme uporabljati samo v specializiranih področjih.

11. Za moč

— volt-ampere (znak: VA) = 1 W
uporabljati se sme samo za določanje navedene moči izmeničnega električnega toka;

— var (znak: var) = 1 W
uporabljati se sme samo za določanje električne jalove moči.

12. Za temperaturo

— Celzijeva stopinja (znak: °C) = 1 K .
Temperatura 0°C ustreza temperaturi $273,15\text{ K}$ (kelvina).

d. Decimalne merske enote so enote z množilnimi ali delilnimi predponami, ki jih tvorimo tako, da dodamo pred merske enote mednarodne predpone. Decimalne merske enote se tvorijo izključno iz merskih enot SI, ki so navedene v točkah a in b ter iz merskih enot, navedenih v točki c: liter, tex, bar, watt-ura, elektronvolt, volt-ampere in var. Za tvorbo decimalnih enot se sme uporabiti samo ena predpona. Predpona in ime merske enote se pišeta skupaj kot ena beseda. Prav tako se pišeta skupaj tudi znak predpone in znak za mersko enoto. Eksponent, ki se piše le na znak merske enote, velja za celotno decimalno enoto. Znaki merskih enot se pišejo brez pike na koncu.

Primer:

$1\text{ mikrometer} = 1\text{ }\mu\text{m} = 10^{-6}\text{ m}$
 $1\text{ megawatt} = 1\text{ MW} = 10^6\text{ W}$

proizvodnega procesa

proizvodnemu procesu za nastajanje proizvoda in dajejo podatke za nivo kakovosti, ki naj bo nedvoumno določen. Vendar pa včasih ni tako:

1. Pogosto obstaja poleg pogodbe še dodatni dokument, ki je prav tako pogodbeno veljaven, pa ga ne dobimo.

2. Pojavljajo se nejasne zahteve o kakovosti v pisni obliki s pomanjkanjem tehničnih definicij.

3. Zahteve niso v zadostni meri prilagojene našim možnostim, čimer mislimo predvsem na možnost preizkušanja v obratih.

4. V toku prvotnega procesa različni oddelki prejmejo različne podatke — zahteve za isti proizvod. To si razlagamo kot dvoumno razumevanje pogodbenih obveznosti.

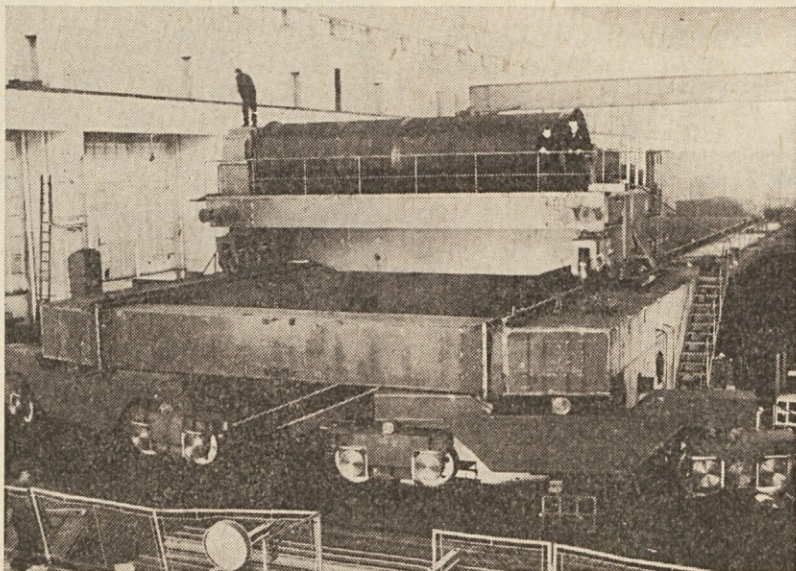
5. Zaradi morda nejasne pogodbene zahteve kupci drugače razumejo vsebino, kot jo je razumel projektant, ki je vnašal zahteve iz pogodbe v delavniško dokumentacijo.

6. Svoj prispevek k nekaterim težavam pa je bistveno prispevalo spreminjanje tehnične dokumentacije, ki določa izvajanje procesa, saj so se na istem mestu pojavljale različne dokumentacije. To pa je nastalo zaradi dolgega ciklusa proizvodnega procesa in se je med tem spreminjala dokumentacija.

7. Nekaterim nevšečnostim pa prispevajo tudi nenadno dogovorjene pogodbenne zahteve, nekatere celo takrat, ko proizvodna faza ne dovoljuje več izvedbe obveze.

Omenjenih nekaj primerov ne smatramo kot kritične, vendar bi želeli, da bi jih bilo čim manj, ker nam ne dajejo trdne osnove za ocenjevanje dejanskega nivoja kakovosti.

6. Osnova za ocenjevanje kakovosti je vsekakor opremljenost z merili in merilniki. Opažamo počasno, vendar pa občutno navedovanje z opremljenjem naših preizkuševališč, le pravilno opremljena in primerna preizkuševališča bodo dala možnost za spoznanje lastnosti proizvoda. Opre-

Delavniška montaža polarnega (krožnega) dvigala za Sovjetsko zvezo. Nosilnost 400 + 80 ton t x 44 metrov (Foto: J. Zlebnik)

ma za preizkuševališča pa je vezana na uvoz in je v sedanjih zaostrenih pogojih gospodarjenja zelo težko nabavljiva.

Pri kontroli kakovosti pogosto opažamo pomanjkanje standardnih kontrolnih postopkov za naše proizvode. Nekaj je že narejenih, nekaj jih je v rokopisu, nekaj jih je pa še potrebno popraviti. Upamo, da se bodo kmalu spremenili v končno obliko in bodo prispevali k zmanjšanju stroškov za kakovost in se približali težnji, da bi bila naša standardna kakovost gospodarsko utemeljena.

Kadri

Strokovna usposobljenost naših kadrov je zadovoljiva, vendar nas to ne sme uspraviti, temveč moramo stremeti za še večjo strokovno usposobljenostjo. Kader je stabilen in fluktuira v normalnem obsegu. Sestavlja ga precejšen odstotek starejših sodelavcev s solidno delovno prakso, pridobljeno ob zahtevnem delu v obratih in na terenu.

Starejši kader prenaša svoje znanje na mlajše sodelavce, ki jih pridobimo iz naše šole in to vsa-

ko leto od 6 do 10. Na ta način smo si v teh letih ustvarili kader s solidno predizobrazbo in najkvalitetnejšo prakso za najzahtevnejša dela iz proizvodnega procesa.

Število proizvodnih delavcev niha od 190 do 220. Od skupnega števila zaposlenih (podatki so mesečno v Internih informacijah) opravlja montažna dela na terenu 50 do 80 naših delavcev, ki so si pridobili takšno znanje in prakso, da lahko opravljajo zahtevna dela na terenu.

Za boljše izkoriščenost delovnih sredstev in prostorov pa smo v zadnjem času pričeli uresničevati načelo, da je potrebno opraviti vsa dela in opravila v temeljni organizaciji, ne glede v katerem obratu združuje delo. To načelo imamo vgrajeno v naše samoupravne akte in smo ga vsi delavci sprejeli.

Opremljenost obratov

Z opremljenostjo v naših obratih: transportna sredstva, priprave, orodja in delovni pripomočki, ne moremo biti zadovoljni. Predvsem nas ovirajo transportna sredstva, to so dvigala, ki jih imamo premalo in premajhnih nosilnosti glede na proizvode, ki jih moramo narediti. Tudi če bi hoteli povečati nosilnosti dvigal, jih ne moremo, ker nam stare konstrukcije proizvodnih hal ne dovoljujejo. Zato je nujno, da čimprej začnemo uresničevati težki program za obdelavo in montažo, ki bo odpravil to pomanjkljivost. Glede števila žerjavov pa smo si zadali obvezo v temeljih planov za obdobje 1981—1985: povečati zmogljivosti dvigal.

Varstvo pri delu

Danes ni nobenega dvoma več, da je varno delo eden od nepogrešljivih pogojev za uspešno opravljanje proizvodnega procesa. Večji tehnični napredek zahteva od nas vseh, da vlagamo vse večje napore v izboljšanje delovnih pogojev. Uspešno reševanje varstva pri delu in s tem krepitev zadovoljstva naših delavcev se lahko doseže le z odgovornostjo vseh delavnikov, vodstvenih in vodilnih delavcev, strokovnjakov na tem področju in tudi samih izvrševalcev.

V preteklem letu smo vložili veliko truda v preprečevanje poškodb na delovnih mestih in to nam je tudi uspelo. Vzroki za nesreče so najpogostejše še vedno posledica kršitve varnostnih predpisov in navodil.

Z vestnostjo samih delavcev, posebno pa njihovih predpostavljanih, bi se lahko število takih poškodb še zmanjšalo. Vsekakor je k zmanjšanju števila poškodb vplivalo tudi dobro uvajanje vseh novih delavcev v delo, služba varstva pri delu pa je vse zaposlene redno poučevala in obnavljala znanje.

Skupno število nesreč v letu 1979 je bilo 40, v letu 1980 pa 36. Zaskrbljujoče je dejstvo, da je bilo kar 12 nezgod s poškodbami na očeh; vzrok je samo neuporaba zaščitnih sredstev ali pa nepravilna zaščita delovnega mesta. Prav poškodbe na očeh so dober kazalec, da zaščitna sredstva premalo in površno uporabljamo. Pri tem vsekakor nosijo del odgovornosti predpostavljani, ki so dolžni nadzorovati uporabo zaščitnih sredstev, vendar tega vedno ne storijo, ker se s tem izognejo razpravam s kršiteljem varnostnih predpisov. Tak način dela moramo opustiti!

Rezultati poslovanja

Seštevek vsega našega dela so rezultati poslovanja, ki jih obravnavamo vsako četrtletje. Sedaj ko je leto 1980 za nami in bomo kmalu obravnavali naše nove rezultate, lahko v tem trenutku obravnavamo samo količinske rezultate. Finančne rezultate lahko samo sklepamo na osnovi količinskih rezultatov in na osnovi devetmesečnega poslovanja.

Iz tabele je razvidno, da smo plan izvršili 91,2-odstotno, za kar ne moremo biti popolnoma zado-

Iz podatkov, ki smo jih navedli, in iz podatka, da smo presegli plan fakturiranja za leto 1980, lahko pričakujemo tudi dobre tehnične rezultate.

Pri tem bi omenili, da je potrebno še naprej dograjevati sistem družbenoekonomskih odnosov na skupnem proizvodu, ker v tem času, ko smo organizirali proizvodni proces na obstoječe temeljne organizacije, ni še vse določeno in je praksa pokazala, da moramo to še dograjevati. Naj navedemo samo nekatere:

— ključni za delitev skupnega prihodka,

— nosilec stroškov za nabavljene kupence,

— delitev deviznih sredstev,

— odgovornost temeljnih organizacij za neizpolnjevanje svojih obvez,

— obračunavanje zunanje montažne dejavnosti v tujini,

— stroški poslovanja.

Vse te odnose smo obravnavali in jih posredovali, vendar še ni prišel trenutek, da bi se o tem dogovorili. Upamo, da nam bo v letošnjem letu to tudi uspelo.

Tabela količinske realizacije v primerjavi s planom za leto 1980 in leto 1979.

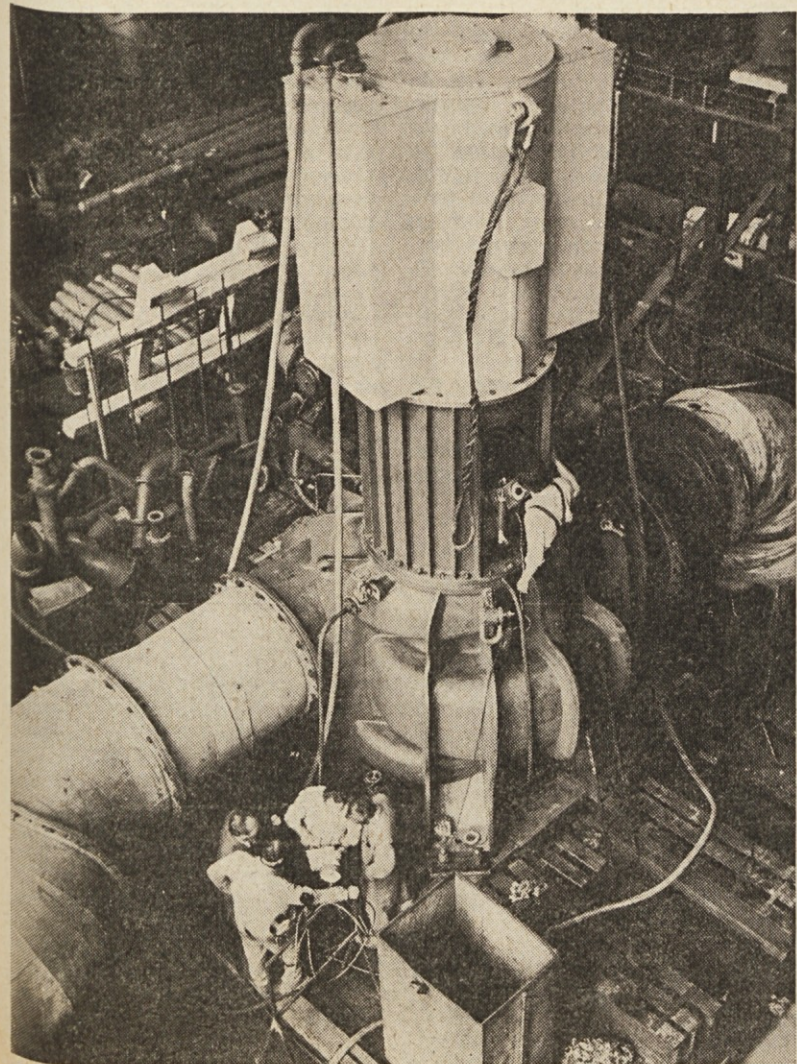
Proizvod	real. '79	plan '80	real. '80	indeks real. '80/ plan '80	indeks real. '80/ real. '79
1	2	3	4	5 (4:3)	6 (4:2)
turbine	1655	1800	1504	83,6	90,9
črpalke	439	1000	696	69,6	158,5
žerjavi in redukt.	1933	2200	2689	122,2	139,1
cementarne	121	500	168	33,6	138,8
dieselski motorji	203	300	220	73,3	108,4
strojni deli	100	100	102	102,0	102,0
skupaj	4459	5900	5379	91,2	120,6

voljni. Primerjava z letom 1979 pa nas zadovolji, ker smo naredili za 20,6 odstotka več. Če rečemo, da smo naredili več, je to plod vseh delavcev v delovni organizaciji, ker samo naša temeljna organizacija ne more nič narediti brez ostalih temeljnih organizacij, ki sodelujejo pri izdelavi skupnega proizvoda. Koliko pa lahko naredimo z bolj organiziranim delom in borbo za plan pa nam lahko povesta podatka za zadnje četrtletje v letu 1979 in v letu 1980. Če bi vsako četrtletje v letu 1979 naredili 1680 ton finalne proizvodnje, kot smo jo v zadnjem četrtletju, bi bila naša realizacija 6720 ton. Če pa bi vsako četrtletje v letu 1980 naredili 1850 ton finalne proizvodnje, bi bila realizacija 7400 ton. Ta dva podatka nam kažeta, kako se borimo za izpolnjevanje plana samo zadnje četrtletje, ostale četrtine leta pa ne obravnavamo tako zagnano. Ta podatek naj bo vsem nam v premislek in osnova za prihodnje.

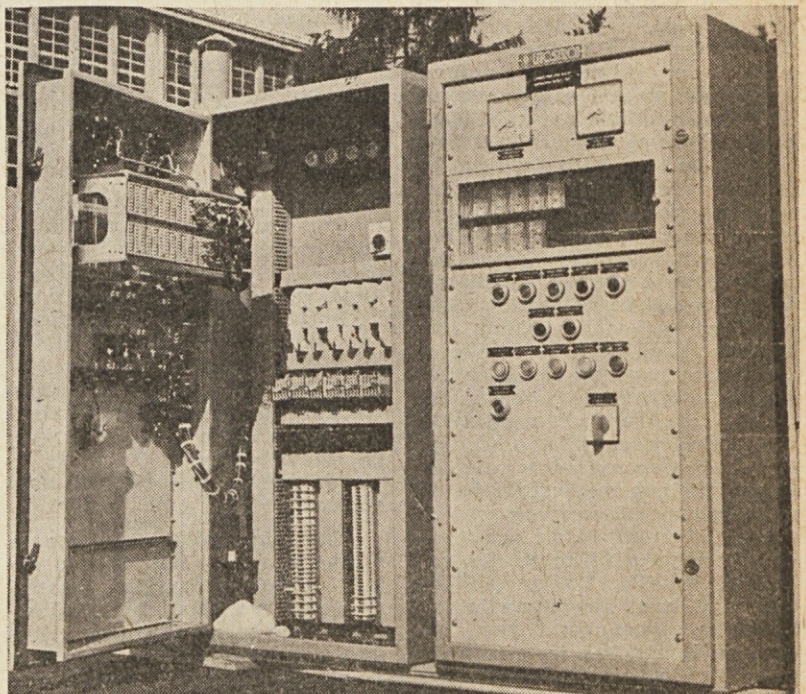
Družbenopolitično in samoupravno delo

Od skupnega števila delavcev nas je kar tretjina članov mladinske organizacije. Ta številka ni majhna, zato odpade tudi velik del odgovornosti na nas. Tako so naši delegati vključeni v vseh organih samoupravljanja, sindikata in zveze komunistov in tvorno pripomorejo h graditvi sistema in odločanja. Da bi se naši člani še bolj tvorno vključevali v vse organe, smo organizirali izobraževalne seminarje na vseh nivojih. Vključevali smo se tudi na drugih področjih, kot so razna tekmovalna in sodelovanje v mladinskih delovnih akcijah.

Naša OO ZK šteje 42 članov, kar predstavlja 12 odstotkov od skupnega števila zaposlenih. Člani delujejo na vseh področjih dela v temeljni organizaciji in izven nje. V našem delu si prizadevamo (Nadaljevanje na 11. strani)

Preizkus črpalke VI 36/92-2V za termoelektrarno Šošanj na delavniškem preizkuševališču

Električna priključna omara namakalnega sistema za HE Hemren Dam v Iraku

»DELAJMO, KOT DA BO STO LET MIR, IN PRIPRAVLJAJMO SE, KOT DA BO JUTRI VOJNA.« (TITO)

O pomenu in vlogi civilne zaščite

Člani družbene samozaščite, v katere sklopu je tudi civilna zaščita, smo vsi, zato se tudi moramo zavedati njene vloge in pomena. Pri nas so se pred nedavnim zaključili tečaji za obveznike civilne zaščite, v katere je bilo vključenih veliko tečajnikov. Da pa bi vlogo civilne zaščite predstavili kar najširše, smo se o tem pogovarjali z načelnikom štaba, komandirji različnih enot in seveda tudi z obvezniki, ki so pravkar končali izobraževalne tečaje.

Andrej PAHOR — načelnik štaba CZ

Kaj lahko poveste o pomenu in vlogi CZ pri nas in še posebej v naši delovni organizaciji?

Po eni strani je to zelo enostavno vprašanje, po drugi strani pa je zelo široko in raznoliko. Kljub široki seznanjenosti z vlogo civilne zaščite pa mislim, da se pravega pomena civilne zaščite v okviru ljudske obrambe in družbene samozaščite še ne zavedamo. Mogoče je glavni vzrok v tem, da je — k sreči — še nismo imeli priložnosti občutiti v njenem pravem smislu, razen v elementarnih nesrečah. Že samo take nesreče in letne vaje, ki jih imamo, pa so pokazale kako lahko praktično izkoristimo znanje, ki smo ga pridobili v teoriji.

Vsi se spominjamo hudega potresa, ki je bil pred kratkim v Italiji. Takrat sem po televiziji spremljal vrnitev jugoslovanske ekipe, ki je priskočila na pomoč drugim reševalcem, ki so odkopavali ponesrečence izpod ruševin. Čeprav so prišli Jugoslovani šele 10 dni po potresu, jim je še vedno uspelo rešiti dva ponesrečenca. Tu bi rad poudaril pomen civilne zaščite, saj bi se v tem primeru lahko v reševanje dokaj strokovno vključil kar najširši krog ljudi, to pa pomeni, da bi bilo tudi veliko manj žrtev.

Pomen civilne zaščite je zelo velik tudi za delovno organizacijo. Vanjo so vključeni delavci, ki poznajo razmere v tovarni, organizacijo, objekte in ljudi, to pa ima v določenih akcijah lahko zelo velik pomen. Da bi bili kos vsem strokovnim nalogam CZ, imamo narejene programe vaj in izobraževanja, ki jih izvajamo čez celo leto, enkrat letno pa organiziramo širše vaje, v katerih praktično preverjamo naše znanje in usposobljenost.

Cilj družbene samozaščite je, da bi bili vsi pripadniki (in to smo vsi!) čim bolj seznanjeni s svojimi nalogami in mestom v primeru naravnih nesreč ali celo vojne. Zato smo v lanskem letu začeli izvajati široko zastavljen program izobraževanja posameznikov po specialnostih, kakršne so predvidene v načrtih za razporeditev. To pomeni, da bo moral vsak obveznik civilne zaščite vedeti, kje je njegovo mesto in katere so njegove naloge. Program izobraževanja je razmeroma zahteven, ker vključuje zelo širok krog ljudi, ob tem pa zahteva tudi precej časa, ker je urno dokaj bogat. Posamezni tečaji trajajo namreč tudi od 50 do 100 ur. To je lahko za posameznika precej naporno, glede na popolno strokovno usposobljenost pa je nemara še vedno premalo. Tak način izobraževanja postaja stalen, saj za enimi skupinami pridejo druge. V primerjavi z načinom izobraževanja pa so novi učni programi bolj pogovori in izmenjave mnenj o določenih problematiki, ne pa gola, suhoparna predavanja, kakršna so bila pred leti. Cilj izobraževanja ni v tem, da bi vse znali, pomembnejše je, da se v primeru nesreče ne bomo predajali paniki, in da bomo vedeli, kje je naše mesto in kaj moramo storiti. To je približno tako, kot lažni alarmi na ladjah nekaj ur po izplovbi. S tem potnike seznanijo, kaj je v primeru nesreče treba narediti, določijo jim mesta v reševalnih čolnih in podobno. Zato tudi sami organiziramo občasne vaje, da bi bilo

Andrej Pahor

vsakršno reševanje čim bolj učinkovito. Šele ob takšnih priložnostih se pravzaprav zavemo, kako globoke so bile besede tovariša Tita, ko je dejal: »Delajmo, kot da bo sto let mir in pripravljajmo se, kot da bo jutri vojna.« Lahko bi rekel, da to velja tudi za družbeno samozaščito.

Miha PREMK — komandir enote za tehnično reševanje

Tehnično reševalne enote imajo veliko vlogo tudi v mirnem času (potresi in razne druge nesreče). Kakšne so specifične naloge tehnično reševalne enote in kakšno mesto zavzema ta enota v zadnjem času?

Vloga te enote je opredeljena že v samem nazivu. Te enote imajo pomembno vlogo tako v mirnodopskem kot v vojnem času. Enote sestavljajo specializirani oddelki, kot so oddelki za ocenjevanje situacij, geofonisti, reševalni oddelki, razni tehnični oddelki, oddelki za reševanje z višin (s tako imenovano spustnico) in podobno.

V mirnem času je seveda poudarek predvsem na usposabljanju ljudi, na izboljševanju tehnične opremljenosti in seveda v reševanju ljudi in imetja v primeru nesreč.

Dosedanje vaje so pokazale, da je naša enota dovolj dobro usposobljena in s svojimi oddelki lahko samostojno nastopa. Nismo pa še dovolj dobro tehnično opremljeni, zato uporabljamo tehnične pripomočke, ki jih imamo na delovnih mestih v tovarni. Ker smo tu zaposleni, vemo, kje jih lahko najdemo, kljub temu pa mislim, da bi morali imeti svoje. Čeprav smo teoretično dokaj dobro podkovani, bo treba v prihodnje več časa posvetiti predvsem praktičnim vajam. Bistvena pomena je namreč, da vemo, kako se moramo obnašati v primeru nesreče ali vojne. To pa lahko pridobimo največ z vajami. Sam sem precej prepričan o tem, da veliko Litostrojčanov ne ve, kam, kako in kdaj se je treba umakniti, če bi prišlo do kakršnekoli nesreče. To so naše skupne naloge v bodoče, v to pa se bo seveda morala vključiti tudi naša enota.

Ugotovim lahko, da smo za takšne potrebe v naši tovarni dokaj dobro pripravljeni, precej slabše pa je v naši krajevni skupnosti. Zato se moramo tudi veliko bolj kot doslej povezovati s krajevno in širšo družbeno skupnostjo. Le tako bomo lahko izvajali usklajene in učinkovite akcije.

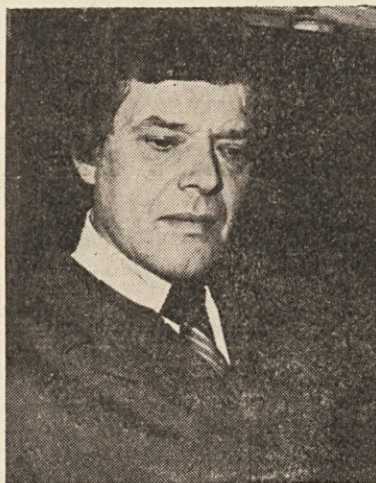
Rajko ŠABEC — komandir voda za RKB (radiološko biološko kemijsko zaščito)

Kakšne so naloge vašega voda in ali pride vaša dejavnost v poštev tudi v sedanjih pogojih industrijskega razvoja?

Omeniti moram, da RKB zaščita v Litostroju ni enota, temveč vod. Po svoji specifičnosti nismo direktno podrejeni štabu CZ v Litostroju, temveč mestu Ljubljana. Seveda pa nas lahko določijo tudi za potrebe območja, kjer smo zaposleni.

Dejavnost našega voda je zelo pomembna v pogojih sedanjega načina bojevanja. Ob napadu bi recimo morali ugotavljati, ali je prišlo do kontaminacije (zastrupitve) z radiološkimi, biološkimi ali kemijskimi sredstvi, naš sestav pa bi moral dekontaminirati ljudi, orožje, obleko ali okolico in drugo. Glede na usposobljenost pa si v okviru našega voda tudi delimo naloge po posameznih področjih. Vod je primerno opremljen, vendar je treba opremo nenehno dopolnjevati.

Tako kot napredujeta tehnika in znanost, moramo tudi mi dopolnjevati naše znanje in ga obnavljati. To so zelo ozka strokovna področja, za katera sočasno potrebne še dodatne službe. Velik poudarek dajemo obveznem

Miha Premk

Rajko Šabec

Angela Nemanjic

Iz praktičnega dela pouka obveznikov civilne zaščite, ki je bila v dvorani PPO (Foto: M. M.)

šolanju kadra, bolj redki pa so tečaji in še posebej praktične vaje. Pri nas smo na mojo pobudo izvedli še dodaten kratek tečaj, na katerem smo obnovili prejšnje znanje. Če bi na primer sedaj prišlo do kakšne nesreče v industrijski coni, kjer je dosti kemijske, biološke in podobne nevarnosti, bi se naš vod lahko vključil, čeprav verjetno ne popolnoma brez težav. Manjka nam predvsem vaj in izkušenj, saj je to specializirana enota, ki ima opravka z zelo strokovnimi deli.

Angela NEMANJIC — komandir drugega oddelka gasilske enote

Kaj ste pridobili na tečaju, kakšen se vam je zdel in kako je potekal preizkus znanja?

Na tečaju smo se naučili veliko stvari, ki pridejo prav tudi v vsakdanjem življenju. To je na primer ravnanje z gasilnimi aparati, ki jih imamo po vseh hišah, pa s plinskimi jeklenkami v gospodinjstvu in podobno. Tečaj sam je bil zelo zanimiv, sestavljen pa je bil iz teoretičnega in praktičnega dela. Ugotovim lahko, da je naša gasilska četa dobro opremljena, uporabljali pa smo opremo in orodje naše poklicne gasilske čete.

Pohvalim tudi lahko predavatelja na tečaju tovariša BOHA, ki je kot nekdanji gasilec veliko in zelo zanimivo povedal. Ker je veliko izhajal tudi iz svojih izkušenj, so bila predavanja zelo obiskana — verjetno je bil to tudi eden najbolj obiskanih tečajev. Na tečaju je bilo več predavateljev, največji poudarek pa je bil prav na požarni varnosti.

Po 99 urah tečaja smo imeli preizkus znanja. Na splošno smo precej znali, po čemer se vidi, da je bil tečaj kvaliteten in zanimiv. Imeli smo dva izpraševalca, ki sta se menjala, preizkus znanja pa je trajal približno 10 do 15 minut. Temeljiteje so bili izprašani tisti, ki so bili več odsotni, sicer pa smo preizkus znanja opravili vsi.

Predvsem lahko rečem, da zdaj vem, kako se je treba v primeru nesreče obnašati, kako ravnati in kako pomagati. Tega pa brez tečaja ne bi vedela.

Boža ŠOBA — obveznik gasilske enote

Kako je po vašem mnenju potekal tečaj CZ gasilske enote in ali mislite, da so ženske nesposobne sodelovati v tej enoti?

Sama mislim, da je bil pouk vendarle malo preobširen, saj je trajal 99 ur. V glavnem je bil se-

stavljen iz teorije, praktičnega pouka pa je bilo precej manj. Mislim, da bi bil lahko teoretični del malo bolj strnjen, s tem pa bi bila precej večja tudi zbranost in pozornost ljudi. Udeležba v naši gasilski enoti je bila zelo dobra in mislim, da smo tečaj vsi vzeli dokaj resno.

Glede žensk pa je tako: mislim, da so ravno tako sposobne kot moški. Enakovredne jim niso samo glede fizične moči in fizičnih sposobnosti. To pa je ravno pri gasilski enoti, na primer pri reševanju iz goreče hiše lahko zelo pomembno. Mislim pa, da je tudi za ženske tak tečaj primeren, tudi one se morajo znati pravilno ravnati v kritičnih situacijah, kot je požar, potres, poplava in podobno. Sama zdaj vem, kako bi se v takih primerih obnašala, prej pa sem mislila, da bi me zgrabila panika. Zdaj tudi vem, kako bi lahko pomagala sebi in drugim. Zato bi bilo priporočljivo, da bi se s tem seznanile tudi druge ženske, saj so prav tako sposobne. Vse bi nas bilo potrebno seznaniti vsaj z osnovnimi stvarmi, vendar pa v precej krajši in bolj zgoščeni obliki.

Andreja HOČEVAR in Liljana LEVSTEK — obveznici enote za PMP (prve medicinske pomoči)

Andreja in Liljana sta dobri prijateljici, v Litostroju sta zaposleni šele pol leta. V enoto PMP sta se vključili že med šolanjem v Izobraževalnem centru, kjer sta opravili tečaj, v enoti PMP pa sta pomožni bolničarki. Glede na tečaj in njuno aktivnost že med šolanjem so ju v Litostroju vključili v enoto PMP in ju izbrali za članici naše 12-članske ekipe, ki se je lani spomladi udeležila tekmovanja RK v Ljubljani v prvi pomoči.

Kako gledata na to, da sta tako mladi že sodelovali na tekmovanju RK Ljubljana in kako ocenjujeta delo prve medicinske pomoči?

Člani drugih tekmovalnih ekip so bili starejši, vendar misli, da to ni posebnega pomena. V Litostroju smo se pred tekmovanjem še posebej pripravljali in smo imeli približno 20-urni popoldanski tečaj, bolj priprave. Poudarek je bil predvsem na praktičnem delu. Samo tekmovalništvo je bilo sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. Čeprav naju je bilo strah in sva imeli tudi precej močno tremo, sva veselji, da sva lahko sodelovali. Če bi morali (Dalje na 9. strani)

Henrik Car

Boža Šoba

Odmera starostne pokojnine

V delovni organizaciji imamo vedno več delavcev, ki se približujejo obdobju uveljavitve starostne pokojnine. S tem pa prejemamo tudi vedno več vprašanj, kako se izračuna starostna pokojnina in kaj se všteje v osnovo za odmero pokojnine.

Skušali bomo odgovoriti na zastavljena vprašanja. Najprej pa naj povemo, da zavarovanec ali zavarovanka pridobita pravico do starostne pokojnine, ko izpolnjujeta enega od pogojev: moški starost 60 let ali 40 let pokojninske dobe in ženska starost 55 let ali 35 let pokojninske dobe. Najnižja pravica do starostne pokojnine je pri moških in ženskah 20 let in starost 60 oziroma 55 let.

Poudariti moramo, da so vse pokojnine v Sloveniji izračunane po enakih principih, in da je za enako delovno dobo in enak osebni dohodek starostna pokojnina odmerjena v enaki višini v Mur-ski Soboti, v Kopru, oziroma v Ljubljani. Razlike med višino pokojnine torej nastanejo zaradi različne dolžine delovne dobe, ki jo imajo zavarovanci, ko gredo v pokoj in zaradi različnih osebnih dohodkov. Predpis je enak in se enotno izvaja za vse zavarovance ne glede na delovno organizacijo.

Ponovno poudarjamo, da se po sedaj veljavnih predpisih pokojninska osnova izračunava iz dohodka, ki ga je zavarovanec prejel v desetih zaporednih letih, in sicer od 1966. leta dalje. To pomeni osebni dohodek dosežen v obdobju od 1966 do 1975; od 1967 do 1976; od 1968 do 1977 in tako dalje, tako da predstavlja zadnje desetletno obdobje izračun osebnih dohodkov, ki jih je zavarovaneec prejel v času od 1971. do 1980. leta. Zneski osebnih dohodkov iz preteklih let pa se valorizirajo na raven osebnih dohodkov predzadnjega leta v obdobju desetih let.

Tako se zavarovancu, ki se mu bo v osnovo vštel osebni dohodek iz leta 1980, osebni dohodek od leta 1971 dalje valoriziral.

Primer:

v letu	povpreč. oseb. dohod.	se valorizira (usklađi z letom 1979)	in znaša din
1971	1.290,80	× 450,0	5.808,60
1972	1.422,60	× 382,1	5.435,75
1973	1.891,20	× 329,9	6.239,10
1974	2.539,30	× 262,6	6.668,20
1975	3.854,85	× 210,0	8.095,20
1976	4.337,10	× 181,7	7.880,50
1977	5.171,50	× 152,6	7.891,10
1978	5.875,50	× 125,2	7.356,10
1979	7.614,15	×	7.614,15
1980	9.669,90	×	9.669,90
			72.658,60 : 10 =
			pokojninska osnova 7.262,86 din

Dohodek preteklih desetih let predstavlja pokojninsko osnovo. V navedenem primeru je ta 7.262,86 din in od tega zneska se bo odmerila višina pokojnine, ki je odvisna od zavarovančeve delovne dobe. V primerih, da je zavarovanec izpolnil polno pokojninsko dobo 40 let ali zavarovanka 35 let, bo njegova pokojnina znašala 6.175,90 din, če pa bo njegova pokojninska doba manjša na primer samo 35 pri zavarovancu in 30 let pri zavarovanki, bo pokojnina 75 %, to je 5.449,30 din. Pomnimamo, da je to najbolj enostaven način izračuna pokojninske osnove in iz tega pokojnine,

ki pa istočasno tudi pokaže, da osebni dohodki v naši delovni organizaciji niso bistveno zaostajali za dohodki v Sloveniji, v nekaterih letih so bili celo ugodnejši.

Ob tej priliki naj ponovno navedemo, da se v pokojninsko osnovo vštevajo vsi dodatki, ki jih delavec prejme za redno delo, do-datek za minulo delo, nočno delo, režijski faktor) ne všteva pa se težavnostni dodatek, stimulacija, dohodek za nadurno delo, nagrade, povrnitve in podobno.

od osnove, ki je zanj najbolj ugodna. Vsak zavarovanec tudi prejme tak obračun in lahko tudi sam presodi ali je pokojnina odmerjena po najbolj ugodni varianti.

Ker je višina starostne pokojnine odvisna predvsem od osebnega dohodka posameznika in njegove pokojninske dobe, naj nave-

demo še odstotek, po katerem se odmeri pokojnina od pokojninske osnove (podajamo pregled od 30 let pokojninske dobe navzgor).

Upamo, da smo s tem sestavkom odgovorili marsikateremu zavarovancu, ki ga zanima način izračuna pokojninske osnove.

M. Kreft

Pokojninska doba	zavarovanec	zavarovanka
30 let	65 % od pokojninske osnove	75 %
31 let	67 % od pokojninske osnove	77 %
32 let	69 % od pokojninske osnove	79 %
33 let	71 % od pokojninske osnove	81 %
34 let	73 % od pokojninske osnove	83 %
35 let	75 % od pokojninske osnove	85 %
36 let	77 % od pokojninske osnove	—
37 let	79 % od pokojninske osnove	—
38 let	81 % od pokojninske osnove	—
39 let	83 % od pokojninske osnove	—
40 let	85 % od pokojninske osnove	—

Od besed k dejanjem

KAKO UVELJAVITI PRAVICO DO BOLNIŠKEGA STALEŽA?

S tem člankom vas želim seznaniti z delno spremenjenim načinom uveljavljanja pravice do bolniškega staleža. Novi način velja od sredine leta 1980, ko je Regionalna zdravstvena skupnost Ljubljana sprejela začasni sklep o ugotavljanju začasnih zadržanosti od dela in drugih zdravstvenih stanj uporabnikov.

ZDRAVNIK-POSAMEZNIK IN KOLEGIJ ZDRAVNIKOV

Začasno zadržanost od dela praviloma ugotavlja izbrani zdravnik v zdravstvenem domu, ki je najbližji kraju bivanja oziroma zaposlitve.

Če nudi delavcu nujno ali drugo zdravniško pomoč drug zdravnik in ne izbrani zdravnik, ne more ugotavljati njegove začasne zadržanosti od dela, temveč le nezmožnost za delo. Vendar se v tem primeru dolžan delavec v 3 dneh zglasti pri izbranem zdravniku zaradi zagotovitve bolniškega staleža. Če tega ne more storiti iz tehničnih razlogov (npr. obolenja, oddaljenost), pa mora od zdravnika, ki mu je nudil zdravniško pomoč, zahtevati, naj ta v 5 dneh izbranemu zdravniku predloži potrdilo, da ni bil sposoben priti k zdravniku. Iz potrdila mora biti razvidna diagnoza, terapija in razlog, zaradi katerega delavec ni mogel potovati.

Zdravnik-posameznik (izbrani zdravnik) lahko ugotavlja le zadržanost od dela do 30 dni, zadržanost od dela za nego do 7 let starega otroka do 15 dni, zadržanost od dela za nego nad 7 let starega otroka ali drugih članov družine pa do 7 dni. Daljšo zadržanost od dela pa ugotavlja kolegij zdravnikov. Kolegij zdravnikov sestavljata najmanj dva zdravnika.

SPOR GLEDE PRAVICE DO ZADRŽANOSTI OD DELA

Začasni sklep vsebuje povsem novo rešitev problema, ki nastane v primeru spora glede pravice do bolniškega staleža.

Imamo več možnosti, da pride do spora:

a) delavec (uporabnik) se ne strinja z ugotovitvami zdravnika-posameznika (izbranega zdravnika),

b) delavec se ne strinja z ugotovitvami kolegija zdravnikov,

c) organizacija, v kateri delavec dela, izraža dvom v potrdilo zdravnika-posameznika, ki ni izbrani zdravnik.

a) V primeru, da delavec ne soglaša z ugotovitvami izbranega zdravnika, ki je ugotavljal njegovo zadržanost od dela do 30 dni (oziroma do 15 ali 7 dni, se obrne na kolegij zdravnikov, da ta ugotovi njegovo zdravstveno stanje in zadržanost od dela. Kolegij praviloma delavca pregleda, predno poda svoj izvid in mnenje, ni pa to potrebno, kadar je v zdravstveni dokumentaciji zadosti podatkov.

b) Kadar delavec ne soglaša tudi z ugotovitvami kolegija v primeru pod točko a, prinese potrebno zdravstveno dokumentacijo (izvid, ugotovitev in mnenje) v svojo organizacijo združenega dela, da delavski svet dokončno odloči o njegovi zadržanosti od dela do 30 dni.

Kadar pa delavec ne soglaša z ugotovitvami kolegija glede začasne zadržanosti od dela nad 30

dni, o tem dokončno odloči odbor za varstvo pravic občinske zdravstvene skupnosti.

c) Imeli smo primer, ko je bil delavec bolniški stalež očitno »iz trte izvit«. Nadrejeni delavcu ni odobril, da bi šel na redni dopust, pa je delavec to »nadomestil« z bolniško, o čemer je nadrejenega celo vnaprej seznanil. To je na primer lahko eden od razlogov, da temeljna organizacija dvomi v upravičenost delavca do bolniškega staleža. Zato lahko temeljna organizacija, kadar dvomi v upravičenost do bolniškega staleža na osnovi potrdila zdravnika, ki ni izbrani zdravnik, predlaga, da začasno zadržanost delavca ugotovi kolegij zdravnikov (tudi do 30 dni).

Lahko pa pride še do nadaljnega spora, ko delavec v primeru pod b ne soglaša niti z odločitvijo delavskega sveta v svoji organizaciji združenega dela oziroma odbora za varstvo pravic občinske zdravstvene skupnosti. Zoper dokončno odločbo teh organov pa lahko zahteva še varstvo pravic pri pristojnem sodišču združenega dela.

Obstajajo nekateri dvomi o ustreznosti posameznih novih določil začasnega sklepa, zlasti še glede smiselnosti vključitve samoupravnega organa v temeljni organizaciji v odločanje o pravici delavca do zadržanosti od dela. Dejstvo je namreč, da delegati v delavskem svetu za tako odločanje niso strokovno usposobljeni in je zato malo verjetno, da bi delavski svet sploh lahko sprejel drugačen zaključek kot kolegij zdravnikov, tako da je pravica do odločanja delavskega sveta v tem primeru bolj formalna kot vsebinska in je zato vključitev v tovrstno odločanje vprašljiva. Kolikor nam je znano, je bil namen tovrstne ureditve dati temeljni organizaciji, iz katere gredo sredstva za nadomestilo za čas bolniškega staleža do 30 dni, možnost za vplivanje na porabo teh sredstev. Namen je gotovo pozitiven, vprašanje pa je, če je to pravi način za njegovo uresničitev.

J. Khalil

Civilna zaščita

(Nadaljevanje z 8. strani)

spet iti na tako tekmovanje, bi takoj šli, in verjetno bi bilo tudi precej lažje, saj imava zdaj že določeno prakso. Na tekmovanju sva imeli največ problemov z umetno lutko, kateri sva morali dajati umetno dihanje in masažo za obuditev, zato zapletov ni manjkalo.

Obe sva mnenja, da je znanje iz prve medicinske pomoči zelo pomembno, saj tako lahko pomagamo človeku v vsakem primeru. Že to je pomembno, da v hujših nesrečah ne ravnamo narobe. S tem lahko koristimo sebi in drugim. Taki tečaji so zelo pomembni in, vsaj nama ne predstavljajo dodatne obremenitve.

Henrik CAR — obveznik TRE (tehnično reševalne enote)

Kakšne praktične izkušnje ste si pridobili in ali mislite, da bi bilo potrebno v Litostroju izpeljati še kakšno akcijo oziroma vajo?

Tečaj, ki sem ga opravil, je trajal 82 ur. V glavnem je bil sestavljen iz teoretičnega pouka,

premalo pa je bilo praktičnih vaj. Zdaj po opravljenem tečaju mislim, da bi v primeru elementarnih nezgod znal pomagati — na primer pri reševanju ljudi, odkopavanju in pri uporabi tehničnih sredstev, malo težje pa bi delal z geofonom. To je predvsem poklicna bolezen, saj sem od ropota v tovarni že nekoliko slušno prizadet. Zato bi rad omenil, da bi morali tečajnike oziroma obveznike civilne zaščite bolj določati po enotah glede na njihove fizične sposobnosti. Na primer z višine ne moreš reševati, če imaš vrto-glavico. Pogovarjali smo se že z vojaškim referentom, da bomo v tovarni morali izvesti neko skupno akcijo, da bomo preverili naše znanje, obenem pa tudi pokazali, da smo se na različnih tečajih tudi nekaj naučili. Mene tečaj dodatno sicer ni obremenjeval, še enkrat pa poudarjam, da je bilo preveč teorije. Izpit je bil dokaj lahek, še posebej velja to za tiste, ki so redno hodili na predavanja. Mislim, da bi takšni tečaji zelo koristili tudi ostalim.

M. M.

Andreja Hočevar in Liljana Levstek

ŽIVE NAJ VSI NARODI...

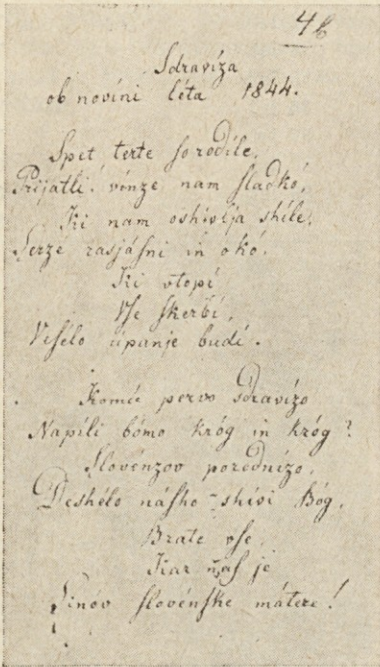
Malo je tako majhnih narodov v svetu, kot je naš slovenski narod, ki so lahko ponosni na svoje številne velike umetnike. Imamo veliko pesniških, pisateljskih, likovnih in drugih ustvarjalcev, ki sodijo v sam vrh svetovne umetnosti.

Slovenski narod že vsa leta po vojni praznuje obletnico smrti svojega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna, ki je umrl 8. februarja 1839. leta v svojem 49. letu starosti.

Prešernovo pesniško delo obsega različne zvrsti lirskega in epskega pesništva, pomeni prvi vzpon in doslej najvišji dosežek slovenskega pesništva. Lahko rečemo, da ni Slovence, ki bi ne poznal Prešernove velike ustvarjalnosti, njegovih čudovitih poezij, skoraj vsak pa zna tudi pesem **Zdravljico**. Prešernova Zdravljica, ki jo je napisal leta 1844, je pesniška umetnina in hkrati ena najglobljih slovenskih osvobodilnih pesmi. Pesniku malega, ogroženega in takrat še nekonstruiranega naroda je uspelo združiti radikalno narodnoosvobodilno misel z daljnosežno zamisljivo humanega internacionalizma, s privedom enakopravnega, svobodnega in bratskega sožitja vseh narodov sveta.

Ni naključje, da manifest Komunistične partije Slovenije, sprejet pred tridesetimi leti na njenem prvem, ustanovnem kongresu v noči od 17. na 18. april 1937 na Cebinah, nosi v svojem motu znamenito sedmo kitico Zdravljico »Žive naj vsi narodi...« in sicer v njeni prvotni, ostrejši, predcenzurni varianti. V trenutku, ko so kumunisti dokončno prevzeli odgovornost za usodo slovenskega naroda v njegovem skrajno ogroženem položaju, je Zdravljica poleg Cankarjevega izročila pomenila najbolj tvorno in najbolj trdno domačo kulturno tradicijo, saj je dobila celo novo mobilizacijsko moč. V narodnoosvobodilnem boju in revoluciji je namreč Zdravljica postala partizanska pesem. Ob svoji stoletnici je doživela dve partizanski bibliofilske izdaji — »cerkljansko« in »gorenjsko«.

Pesniku malega in ogroženega naroda je bilo dano, da je v pomembnem zgodovinskem trenutku na pragu marčne revolucije in v »pomladi narodov« z izredno tankim posluhom izmeril nacionalni in internacionalistični položaj Slovencev, odkril humanistično središče obojega in našel politično formulo, ki je ostala stvarna do danes, aktualna tudi v novih, zapletenih izkušnjah socializma. V Zdravljici se vizija in stvarnost družita na način, ki ji zagotavlja življenje skozi stoletja. Prešeren je svojo preko stoletja segajočo

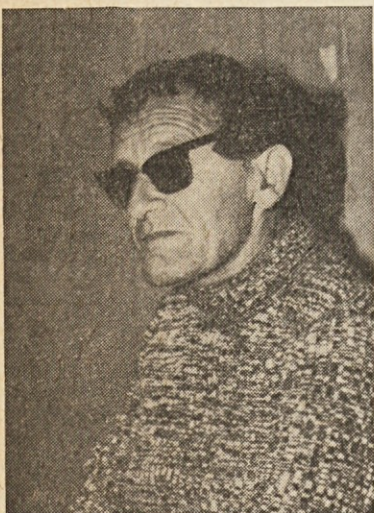
vizijo osvobojenega sveta in dobrega človeka kot njegovega temelja izpovedal kot napitnico prijateljskemu krogu podobno mislečih ljudi. To upesnjeno vero je vrsto let lahko razširjal le po zasebni poti in samo med najbližjimi znanci, ne da bi mogel z njo pred javnost. Pesmi je bila pot v javnost zelo otežena, bila je dolga nekaj manj kot štiri leta. Nastala je jeseni 1844, prvič pa je bila objavljena spomladi leta 1848 v Novicah. Po marčni revoluciji je bila namreč ukinjena stroga cenzura. Prešernova Zdravljica bi bila sicer lahko objavljena že prej, vendar v cenzurirani obliki, na kar pa pesnik ni pristal.

Nič manj kot na Zdravljico pa nismo Slovenci ponosni tudi na Prešernovo pesem Slovo od mladosti, na Sonete nesreče, s katerimi je dosegel vrh miselne lirike, na Sonetni venec, v katerem je spojil ljubezensko temo z nacionalno idejo, na epsko pesnitev Krst pri Savici in na druge.

Nesporno je, da je Prešernova pesniška zapuščina neprecenljivega pomena za slovensko kulturno zakladnico.

S. Mrkun

ODŠLA STA V POKOJ

V mesecu oktobru 1980 je odšel v zaslužni pokoj naš dolgoletni sodelavec in tovariš Janez BABNIK, manipulant za prevzem materiala.

V Litostroju je bil zaposlen od januarja 1947 in vsa leta je opravljal naloge prizadevno, z velikim čutom odgovornosti.

Za dolgoletno pripadnost podjetju in delu smo mu sodelavci hvaležni in mu želimo v pokoji še mnogo zdravih let, polnih zadovoljstva.

Sodelavci

10. januarja smo se v livarni sive litine poslovili od našega dolgoletnega sodelavca tovariša Antona ŽABKARJA, ko je odhajal v pokoj. Bil je eden izmed prvih topilcev pri kupolkah in je s svojim delom dokazal, da se da tudi v težkih delovnih pogojih delati kvalitetno in skoraj brez delovnih izostankov. Želimo mu še dosti prijetnih uric v krogu družine.

Sodelavci

ZAHVALE

Ob prerani izgubi našega moža in očeta Franceta PODLIPCA, kovača v kovačiji tozda PZO, se iskreno zahvaljujem kolektivu Litostroja za spremstvo na njegovi zadnji poti, za darovane vence in za izraze sožalja. Posebno pa se zahvaljujem njegovim sodelavcem in govorniku za poslovilne besede.

Žalujoča žena
Francka z družino

Ob nenadni smrti našega draga sina, brata in strica

Miha ZUPANČIČA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znanec za sožalje, cvetje in za številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujem pihalni godbi, članom kolektiva Litostroj, ki so ga spremljali na njegovi zadnji poti, hvala tudi za besede slovesa.

Delovnemu kolektivu Litostroja, posebno pa tozdu Montaža, se zahvaljujem za novoletno obdaritev in obisk na domu. Zelo sem bil vesel, ker ste me obiskali prav nekdanji sodelavci.

Vsem delavcem Litostroja želim srečno in uspešno leto 1981, vsem litostrojskim upokojujencem pa polno zdravja in zadovoljstva.

Ivan Božič

Zahvaljujem se vsem sodelavcem in osnovni organizaciji sindikata v DS SSP za pozornost med mojo boleznijo in za denarno pomoč ob novem letu. Obenem želim vsem v letu 1981 uspehov in novih delovnih zmag.

Jože Pavlič

Zahvaljujem se sodelavcem in osnovni organizaciji sindikata TOZD IVET, ki so me v času sedmesečne bolezni obiskali ob koncu leta. Hvala tudi za darilo in denarno pomoč!

Franc Strniša

Iz srca se zahvaljujem vsem sodelavcem livarne sive litine za dragoceno darilo ob mojem odhodu v pokoj.

Zahvaljujem se tudi predstavnikom sindikata tozda PUM za vso pozornost ob mojem slovesu, pa tudi tovarišu Bergincu za tople besede ob slovesu. Dolgotrajno tovarštvo med sodelavci mi bo ostalo v trajnem spominu. Vsem želim še veliko delovnega uspeha.

Anton Veilkanje

Ob odhodu v pokoj se želim zahvaliti našim dolgoletnim sodelavcem, vodstvu livarne jeklene litine, vodstvu tozda PUM in OO sindikata za tako dragoceno darilo. Zahvaljujem se tudi za izkazano pozornost in udeležbo na poslovilnem večeru. Ing. Stanetu Bradešku hvala za tako prisrčen in nepozaben govor. Vsem skupaj želim mnogo poslovnih uspehov, razumevanja pri skupnem delu in uspešno razvijanje tozda PUM.

Gustelj Pongrac

POPRAVEK

Najbrž ste tudi sami že opazili, da smo začeli objavljati vrsto člankov na temo narodna in civilna zaščita. Tokrat nadaljujemo te članke, radi pa bi se opravičili za napaki, ki smo ju napravili v decembrski številki časopisa. V članku z naslovom KAJ JE NARODNA IN KAJ CIVILNA ZAŠČITA, objavljenem na 13. strani časopisa, smo na koncu drugega stolpca naredili dve napaki. Predzadnja stavka bi se morala glasiti takole: Narodna zaščita je v naši DO ustanovljena po tozdi in delovnih skupnostih (in ne skupinah). Enoto vodijo načelniki (in ne posamezniki), ki so za delo odgovorni komitejem za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Uredništvo

V spomin

Nenadoma nas je pretresla vest, da našega dolgoletnega sodelavca Franca PODLIPCA ni več med nami.

V nemi bolečini smo obstali mi in stroji, saj ni bilo mogoče doumeti, da je smrt posegla po njegovem življenju.

Rodil se je 4. novembra 1933 v Ligojni pri Vrhniki. V Litostroj je prišel 1. aprila 1955 kot strojni kovač. Vsa njegova dela so bila polna ustvarjalnosti in napredka. Bil je dober sodelavec in priljubljen v našem malem krogu kovačev.

Z njegovo smrtjo smo izgubili nenadomestljivega tovariša.

Od njega in prerano odprtega groba smo se poslovili 1. januarja 1981 na domačem pokopališču v Ligojni.

Nenadoma in za vedno nas je zapustil naš sodelavec Stanislav LOMSEK, konstrukcijski ključavničar v TOZD PZO.

Pri nas se je zaposlil leta 1962 in se takoj z vso zavzetostjo vključil v kolektiv.

Čeprav ni bil trdnega zdravja, je svoje delovne naloge opravljal solidno in pošteno. Želel je biti in ostati med najboljšimi delavci.

Spoštovali smo ga in ga imeli radi, zato ga bomo zelo pogrešali. Ostal nam bo v trajnem spominu.

Sodelavci TOZD PZO

Ob izgubi dragega moža, očeta in dedka, upokojenca

Lovra Juvana

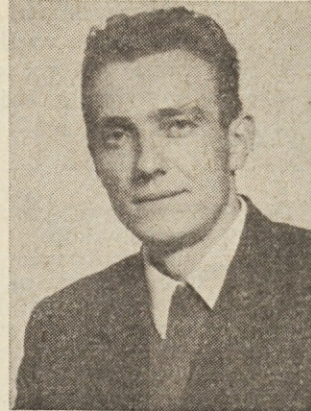
se zahvaljujemo njegovim nekdanjim sodelavcem in vsem ostalim za cvetje in izrečeno sožalje. Zahvaljujemo se ZZB Litostroj, planinskemu društvu, litostrojskim pevcem in litostrojski godbi, tovarišu Bazniku in tovarišu Pongracu za poslovilne besede. Posebno pa se zahvaljujemo tovarišu Kočarju in vrtničarjem za obisk na domu.

Hvala vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremlili na njegovi zadnji poti!

Žena Marija, sin Mitja in hčerka Krista

Sodelavcem sindikalne organizacije tozda PUM se zahvaljujem za obisk in obdaritev na domu in želim vsem srečno in zadovoljno novo leto ter veliko delovnih uspehov.

Upokojenec
Milan Hercigonja

Nenadoma nas je zapustil naš dolgoletni sodelavec Miha ZUPANČIČ, pripravljalec peska v livarni sive litine. V Litostroju je bil zaposlen 15 let. Poznali smo ga kot dobrega delavca in tovariša, zato nas je lahko bolj razžalostila novica o njegovi smrti. Od njega smo se poslovili 15. 12. 1980 na pokopališču v Dobrničju.

18. decembra smo se poslovili od tovariša Lovra JUVANA, livarna v livarni jeklene litine.

V Litostroju je bil zaposlen od leta 1952 do odhoda v pokoj leta 1969. Bil je eden naših vrhunskih livarjev za oblikovanje težkih jeklenih ulitkov. Sodelavci se ga bomo vedno spominjali kot vestnega, predanega in strokovnega delavca, pa tudi delovnega tovariša, ki je znal združevati odgovorno in težko delo z vedrostjo in ustvarjenjem dobrega razpoloženja.

Pogrešali ga bomo tudi kot občani naše krajevne skupnosti Litostroj, v kateri je dolgo leta skrbel za vzoren red in vzdrževanje zelenih parkovnih površin.

Sodelavci

Med novoletnimi prazniki je umrl naš upokojenec Jože SLAPŠAK. Pokopali so ga 4. januarja 1981 na pokopališču v Šentrupertu.

V jeklolivarni je bil zaposlen kot pripravljalec peska do 1. septembra 1968, ko je bil invalidsko upokojen.

Svojci se zahvaljujejo za izkazano pozornost — za osmrtnico v dnevnem časopisu.

TEŽKE POŠKODBE DELAVCEV

Akrobat s poškodovano nogo

Poškodba, o kateri bom pisal v tem članku, ni ravno sveža, je pa zelo zanimiva, lahko bi rekli celo tipična za nedisciplinirane junake. Mogoče bodo mojemu pisanju delavci tozda PUM celo nekoliko zamerili, češ da sem se lotil ravno njih in da razkrivam samo njihove »grehe«.

Verjemite mi, da to ni moj namen! Želim samo pokazati, kako se nekateri naši sodelavci igrajo z lastnim življenjem. Menim, da je moja dolžnost opozarjati na nepravilnosti, ni pa važno, kje se pojavljajo. Želim le, da bi skupaj poiskali tiste prave vzroke napake ravnanja človeka v dani situaciji in jih poskušali odpraviti v našo in družbeno korist.

Kot sem že omenil v uvodu, je poškodba, o kateri bo govoril v tem članku, tipična za nedisciplinirane junake. To misel bom poskušal v nadaljevanju tudi dokazati. Nesreča se je pripetila na zunanji žerjavni progi pred jeklovarno. Na tej progi sta mostna tekalna žerjava predalčne konstrukcije, od katerih enega uporablja livarna sive litine, drugega pa livarna jeklene litine za prenašanje ulitkov po grobem čiščenju in skladiščenju livarskih

okvirjev. Grobo čiščenje je prva faza obdelave jeklenih ulitkov po izpraznjevanju iz form. Na prostoru pod progo ročni čistilci z ulitka odstranijo ves livarski pesek, plamenski rezači pa vse prlitke. Delo je organizirano tako, da se ulitki čim hitreje pripravijo za termično obdelavo. Grobo čiščenje pod progo je dejansko samo vmesna postaja med oblikovalnico in čistilnico, zato ulitki iz oblikovalnice ne prihajajo strnjeno. To pa pomeni, da vsi delavci na grobem čiščenju niso enakomerno obremenjeni z delom. Takša situacija je bila tudi tistega dne. Ko je delavec opravil svoje delo, je menil, da nima smisla stati pod odprtim nebom, s katerega je rosil jesenski dež. Vedel pa je, da se z delovnega mesta ne sme preveč oddaljiti. Idealna rešitev je bila topla in suha kabina mostnega žerjava, ki je miroval nekaj

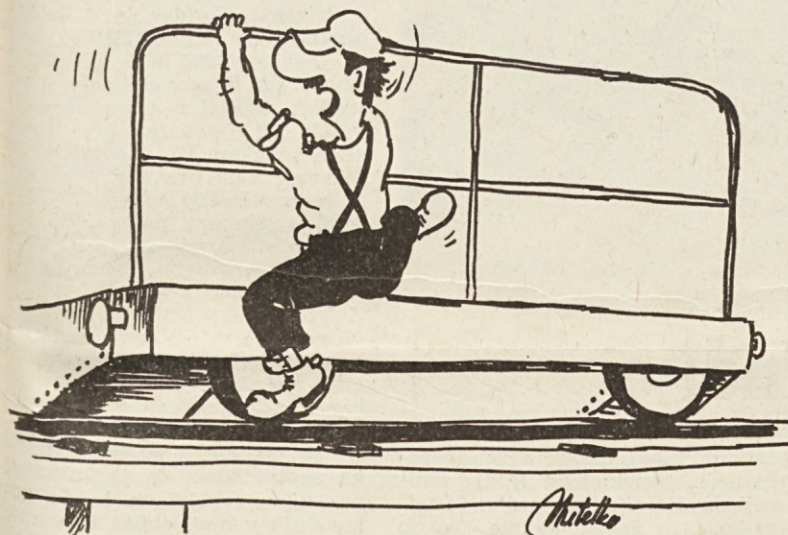
metrov stran. Za mladega fanta ni bila nobena težava povzpeti se na 4 m visoko nadzemno progo. Za tako opravilo je kar primeren kovinski predalčni steber, saj je izdelan kot lestev. Ko je bil že na progi, je njegov sodelavec poklical žerjavovodjo, kateri je pognal žerjav proti fantu. Ta se je znašel v hudi dilemi, saj se je zavedal, da bo žerjav kmalu prišel do njega. S skokom na tla bi tvegal najmanj zlom noge, zato je počakal, da je prišel žerjav do njega. V tem hipu se je odgnal nekoliko v stran in se oprijel stranskih kovinskih palic mostu. Ta akrobatski skok mu je gotovo rešil življenje, bil pa je nekoliko prepočasen z desno nogo. To mu je odbijač žerjava močno pritisnil ob tirnico proge, da jo je le s skrajnim naporom izvlekel. Ko je poškodovanec zavpil, je žerjavovodja takoj ustavil žerjav in ves presenečen odhitel reševati sodelavca. Medtem se je poškodovanec krčevito oklepal kovinskih palic mostu, saj se je zavedel, kaj bi pomenil padec z višine štirih metrov.

Takoj po poškodbi smo izvedli raziskavo te nesreče pri delu, kasneje pa sem se še osebno pogovarjal s poškodovancem. Iz vsega tega smo lahko izluščili poglavne vzroke, ki so botrovali poškodbi. Prvi nedvomno tiči v ravnanju samega poškodovanca, saj se je brez predhodnega dogovora z voznikom žerjava povzpela na progo in še to na mestu, kjer dostop sploh ni predviden. To dokazuje tudi izjava voznika žerjava, da je bil zelo presenečen zaradi prisotnosti sodelavca na progi. K takemu dejanju je poškodovanca spodbudilo tudi ravnanje nekaterih voznikov žerjavov, saj so tudi oni uporabljali kovinski predalčni steber kot normalen dostop oziroma sestop s proge. Iz tega je razvidno, da je lahko ravnanje sodelavcev, katero pomeni kršenje varnostnih predpisov, tudi posredni vzrok za kasnejšo poškodbo. Posnemanje kršilcev varnostnih predpisov je lahko za nekatere silno mikavna zadeva, saj že star pregovor pravi, da »vzgle di vlečejo«. Na žalost so največ-

krat to slabi vzgledi, kot v našem primeru. Ob zaključku tega sestavka vam lahko sporočim še nekaj spodbudnega. Fantova noga se je lepo zacelila in delavec lahko nemoteno opravlja svoje delo. Sam sem bil namreč ob pogledu na poškodovančev razmrcvarjen čevljev precej pesimistično razpoložen. Na srečo se je zadeva do-

kaj srečno končala. Na srečo pravim zato, ker to srečo vse prepoznajo in po nepotrebnem preizkušamo. Ko pa nas zapusti, se sprašujemo, zakaj ravno nas. Mogoče bi si moral vsak pred takim korakom izprašati vest. Verjetno bi dobil odgovor: »Fant, ne lomi gi!«

M. Jurjavčič

MONTAŽA PROIZVODOV...

(Nadaljevanje s 7. strani)

skupaj z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami, samoupravnimi organi in vodstvom temeljne organizacije za krepitev gospodarske stabilizacije, za uvažanje novih družbenoekonomskih odnosov, za večjo produktivnost dela, za boljše pogoje dela, za boljše izkoriščanje delovnega časa in za dograjevanje nagrajevanja po opravljenem delu. Posebno pozornost smo posvetili sodelovanju med temeljnimi organizacijami pri skupnem proizvodni za boljše količinsko finalizacijo in s tem boljše rezultate poslovanja. Pogrešamo pa boljše usklajevanje med temeljnimi organizacijami na vseh področjih dela.

Nosilec vseh priprav in razprav o samoupravnih aktih je osnovna organizacija sindikata. Ta se tvori vključuje v vse organe temeljne organizacije. Delavci razpravljajo po sindikalnih skupinah, vendar te niso še tisto, kar bi morale biti, dajejo pripombe in predloge na vse samoupravne akte ob njihovem nastajanju. Z uvedbo dohodkovnih odnosov je naša stalna naloga, da naše samoupravne akte spremljamo, dograjujemo in jih prilagajamo novim spoznanjem, ko se za to pokaže potreba.

Dograjevati moramo normski pravilnik, ki bo omogočal dosledno nagrajevanje po opravljenem delu. Reševati moramo stanovanjska vprašanja, socialne probleme, vendar v okviru naših možnosti, ki si jih bomo sami ustvarili z delom.

Samoupravno organiziranost imamo organizirano po sprejetem statutu temeljne organizacije — od samoupravnih skupin preko delavskega sveta do zborov de-

lavcev. Na skupinah obravnavamo osnutke samoupravnih aktov, uspehe poslovanja itd. Iz razprav po skupinah se predlogi prinesejo na delavski svet, ki jih nato predlaga zboru delavcev v potrditev.

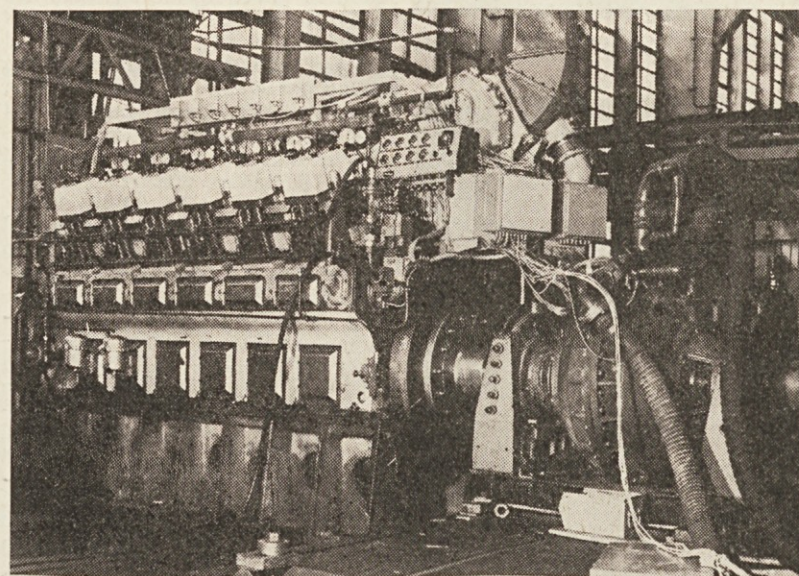
Delavski svet s svojimi komisijami obravnava tudi vso tekočo problematiko, ki se tiče temeljne organizacije in delovne organizacije. V zadnjem času smo veliko sej posvetili planskim dokumentom za prihodnje srednjeročno obdobje 1981 do 1985 in to dokumente temeljne organizacije, dokumente delovne organizacije, dokumente SIS za družbene dejavnosti in materialno proizvodnjo ter družbene dogovore družbenopolitičnih skupnosti.

Delavski svet in družbenopolitične organizacije so v dobri povezavi z delegacijami SIS ter z delegacijo zbora združenega dela, tako da se v vseh delegacijah čuti delavsko samoupravljanje. Tudi družbenopolitična, samoupravna in vodstvena koordinacija opravlja svojo vlogo v pripravi akcij za samoupravno odločanje na vseh nivojih.

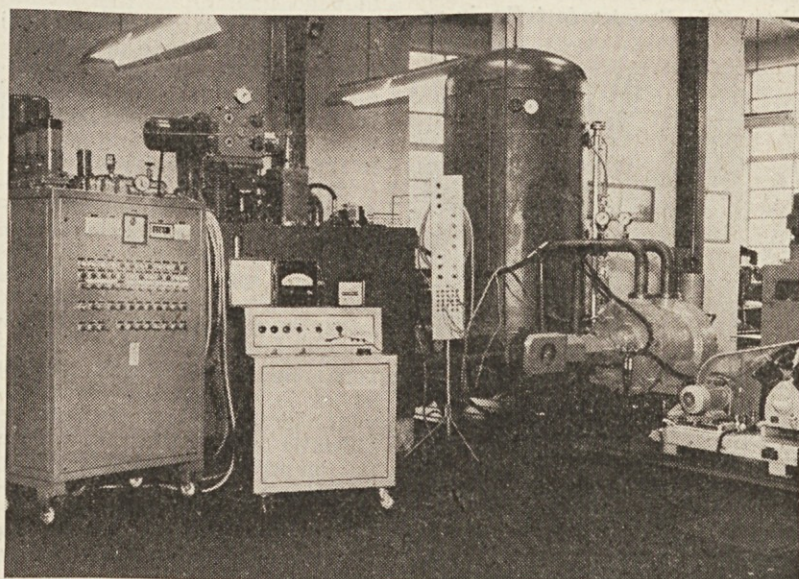
Nove investicije

Omenili smo nekaj predlogov za izboljšanje delovnih pogojev oziroma za razširitev proizvodnih zmogljivosti. Mislimo, da bi bilo potrebno čim prej nadaljevati investicijski program za težko strojogradnjo in si zagotoviti proizvodna sredstva. Z investicijami moramo iti tako smelo naprej, kot smo začeli, in ustvariti za naše kasnejše generacije take pogoje dela, kot so jih predhodne generacije za nas.

Pripravili sodelavci tozda Montaža

Dieselski motor 12 V 23 L — VO 1367 kW pri 825 o/min, na delavniškem preizkuševališču (Foto: D. Androjna)

Regulacijske naprave za HE Sjenica (p = 30 bar) na delavniškem preizkusu (Foto: J. Žlebnik)

Ob 30-letnici obstoja GP »Bežigrad« smo prejeli priznanje, ki je odraz dolgoletnega sodelovanja in ugodnih poslovnih odnosov.

Sodelovanje, ki si ga vsi želimo

GP »Bežigrad« se od svojega obstoja v glavnem ukvarja z gradbenimi deli na področju vzdrževanja industrijskih objektov in manjših investicijskih gradenj. Zaposluje povprečno tristo delavcev v TOZD Gradbena operativa, TOZD Servisne dejavnosti in v

delovni skupnosti skupnih služb. Podjetje je zelo sodobno opremljeno z gradbeno mehanizacijo in ostalimi manjšimi gradbenimi stroji in orodjem, kar je za vzdrževanje industrijskih objektov zelo pomembno.

Skupina teh delavcev že deseto leto izvaja gradbena dela v naši delovni organizaciji in to zelo uspešno. Ni objekta, v katerem niso izvajali večje ali manjše adaptacije, zgradili pa so tudi nekaj večjih investicijskih objektov. Predvsem je pomembno, da so v poletnih mesecih, ko grede naši delavci na kolektivne dopuste, pripravljeni izvesti večje rekonstrukcije v zelo kratkem času, kar pa zahteva predvsem dobro organizacijo in nadurno delo, včasih tudi ponoči. Njihovi delavci takrat ne poznajo počitka. Pripravljeni so delati ob prostih sobotah in nedeljah ter ponoči ali v izmenah tako, da njihovo delo ne moti naše proizvodnje. Vedno prevzamejo vsa dela ne glede na zahtevnost ali zapletenost gradnje, saj imajo za to zelo dobre strokovne kadre. Tu moramo predvsem omeniti vodjo del v naši delovni organizaciji tov. Jožeta KRIŽMANA. Prav z dobro organizacijo dela uspejo v zelo kratkih rokih dokončati naročeno, kar je za nas bistvenega pomena. Tov. KRIŽMAN je pripravljen vedno pomagati in svetovati. Zelo dobro sodeluje z delavci investicijskega biroja ter z vodji vzdrževanja vseh tozdov. K hitremu in kvalitetno opravljenemu delu pa vsekakor največ pripomorejo vsi njihovi delavci. Za tako poslovanje je pomembna tudi pravočasna priprava dokumentacije in zagotovitev finančnih sredstev. Pri tem do sedaj nismo imeli posebnih težav in smo vsa naročena dela tudi pravočasno plačali.

Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je medsebojno dogovarjanje in sodelovanje zelo pomembno, saj na osnovi tega dosegajo pomembne rezultate, ki so v prid njihovi in naši delovni organizaciji. Takega sodelovanja si želimo tudi v prihodnje.

N. Jug

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD MONT Turbine

— V drugi polovici decembra 1980 smo za HE Grabovica odpremili prvo nosilno zvezdo in drugi predvodilnik.

Trenutno pospešeno mehansko obdelujemo drugo nosilno zvezdo in drugi predvodilnikov obroč.

Za pričetek mehanske obdelave je pripravljena tudi druga obloga turbinskega jaška.

Vsa ostala naročena oprema je še v fazi nabave polizdelkov, izdelave polizdelkov, dobave izdelkov in mehanske obdelave.

— Za HE Tikveš smo odpremili elektronski del regulatorja, ki so ga izdelali v Iskri. S tem je bila poslana vsa oprema, tudi celotno naročilo bomo kmalu zaključili.

— Naročeni rezervni Franci-
sov gonilnik za HE Jablanica je hidravlično zbrusen, poslali smo ga v dokončno mehansko obdelavo.

— Za HE Obrovac pospešeno izdelujemo zvarjenec za poizkusni obroč, kateri je nujno potreben za preizkus spirale.

Pospešeno izdelujemo in pripravljamo za postopno odpremo vse določene predbetonirane dele. Veliko težavo, ki bo vplivala na rok odpreme, še vedno predstavlja dobava ulitkov, naročenih iz uvoza.

— Za poizkusno montažo pripravljamo opremo regulatorja AT 5 za HE Peruča.

— Trenutno v montaži turbin na določeni opremi potekajo remontna dela za HE Doblar in HE Jajce.

Žerjavi

— Za ZSSR smo odpremili četrto polarno dvigalo. Pripadajoči škripčevnik in hidravlični dinamometer bomo odpremili pozneje.

— Palični mlin za Žirovski vrh je gotovo in pripravljen za odpremo. Pripadajoči regulator je trenutno še v fazi poizkusne montaže.

— Za Rio Lempa smo odpremili dvigalo 460 Mp z dvema mačkoma 230 Mp. Za istega naročnika je trenutno v montaži portalno dvigalo 85 + 30 t — 12,5 m, za katerega še nismo dobili demaga iz uvoza.

— V zaključni fazi montaže je tudi dvigalo 5 t × 5,5 za Belo Crkvo.

Dieselski motorji

— Za Uljanik iz Pulja smo odpremili naročeni multiplikator.

— Za »3. maj« iz Reke smo pričeli na treh motorjih DM 6 S 28LH-4 vgrajevati agregate.

— V fazi montaže se za Brodogradilište Split še vedno nahajajo motorji DM8 T23 LS. Manjkajočih generatorjev še vedno nismo dobili iz tovarne Rade Končar.

Črpalke

— V prvi polovici januarja

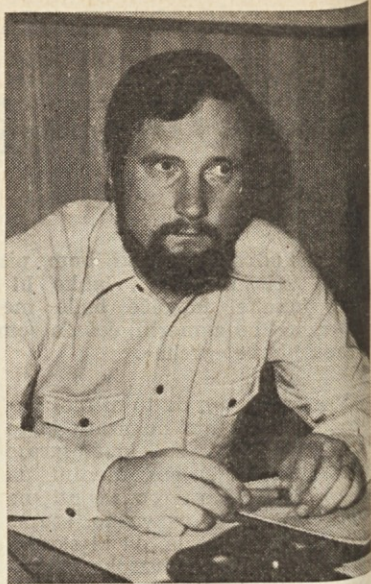
1981 smo izdelali in odpremili eno črpalko 6CVkd 20 m za TE Soštanj, eno črpalko Vi 4/28-II za vodovod Kruševac, eno črpalko 3CN7, OB20/16-II, OB 11/4 za Inženiring Ljubljana, eno črpalko 3 CV2-IV za Metaliko Ljubljana, štiri črpalke 5CN3d za IMP Ljubljana in eno črpalko 3CVT2-IIV za institut Golnik.

Trenutno je v fazi montaže ena črpalka VO17/10-VIII za li-varno iz Maribora in osem črpalok OBD 25/16 za Iskra Commerce iz Ljubljane.

TOZD MONTAŽA je imela v decembru 1980 po gospodarskem načrtu predvideno količinsko realizacijo 499 ton. Uspelo nam je doseči 1019,8 ton oziroma 204,4 odstotka.

Od predvidene kumulativne količinske realizacije 5900 ton nam je uspelo doseči 5378 ton oziroma 91,2 odstotka.

B. Seme

Veliko uspehov v Saturnusu

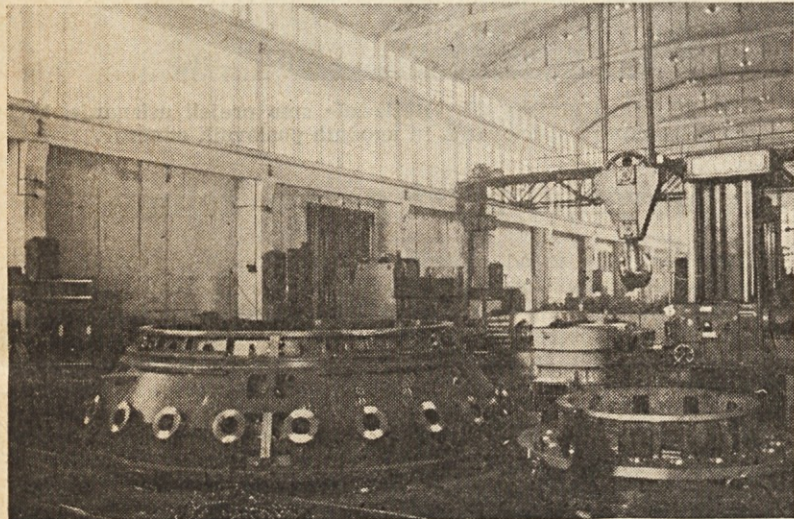
V začetku letošnjega leta je naša delovna organizacija odšel tovariš Jože ŠLANDER, dipl. ing., ki je opravljal dela in naloge individualnega poslovnega organa v tozdu Transportna vozila in naprave.

Tovariš Šlander je v delovno organizacijo LITOSTROJ prišel 16. januarja 1975 in je v šestih letih, ki jih je posvetil delu v naši sredini, blestel s svojo pronicljivostjo in izrednim organizacijskim smislom. Kot strojni inženir je svoje delo pričel v projektivni. Z reorganizacijo v letu 1977 mu je bila zaupana naloga, da se s peščico strokovnjakov pripravi in izpelje investicijo v povečanje proizvodnje transportnih sredstev. Z izredno resnostjo in neuničljivo voljo je v tem času uspel tudi osnovati kolektiv, ki je nedvomno med najmlajšimi v naši delovni organizaciji, poleg tega pa strokovno dovolj močan.

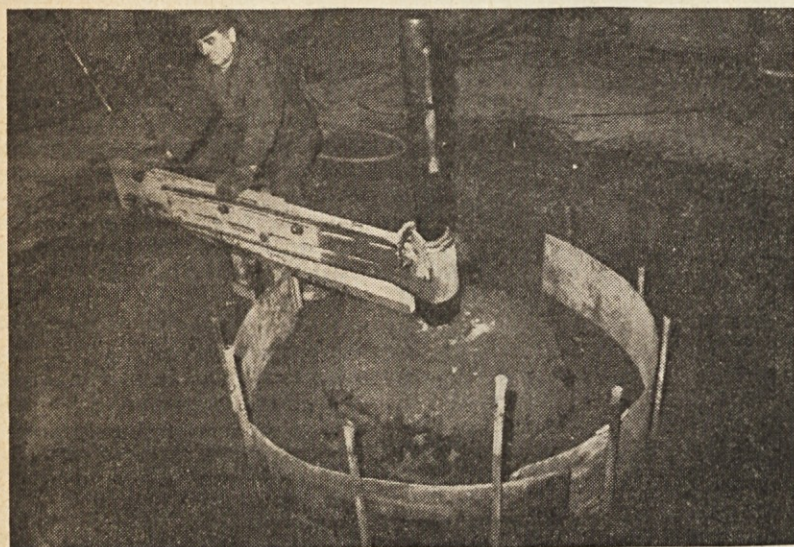
Ob presoji današnjega trenutka ugotavljamo, da je investicija praktično zaključena in da proizvodnja v novi obliki in organizaciji teče že skoraj eno leto. Ob vseh rezultatih, ki jih je pokazal s svojim delom, pa tudi s svojim družbenopolitičnim delovanjem in aktivnim vključevanjem v širši slovenski gospodarski prostor, je pravzaprav povsem jasno, da tovariš Šlander ni ostal neopažen. Mestna konferenca OO ZK Ljubljana ga je predlagala na novo, še odgovornejše delo. Tako tovariš Šlander od 1. januarja 1981 opravlja dela in naloge generalnega direktorja DO SATURNUS.

Na njegovi nadaljnji poti mu želimo še veliko delovnih uspehov, v naši sredini pa ostaja neizbrisna sled njegovega dela.

Stane Stalowsky, dipl. oec.

Prvi zunanji vodilnikov obroč za HE Čakovec pripravljen za struženje (Foto: E. L.)

Sabloniranje je klasičen postopek izdelave form. Uporabljamo ga zlasti pri izdelavi težkih individualnih ulitkov. Delo livarjev je težko in zahtevno (Foto: E. L.)

Visoko legirane materiale režemo avtogeno s praškom. Delo rezalcev je posebno zahtevno v zimskem času, saj ga opravljajo na prostem, pod žerjavno progo (Foto: E. L.)

Slikovitost Katmanduja (Foto: S. Štokelj)

PISMO IZ GORATEGA NEPALA

Videl sem Indijo

Ker oprema ni prišla v napovedanem času, sva se z nadzornikom za gradbena dela podala čez mejo v Indijo. Najela sva vsak svojo rikšo, ki niti za enega ni preveč udobna, in odšla na 15 km dolgo pot do meje. Upala sva, da bova na oni strani izvedela kaj več o naši opremi. Vožnja z rikšo je bila na moč zanimiva. Z rikše je lahko opazovati življenje ljudi, ki se tu odvijajo le na cesti. Vozili smo se po napol asfaltni cesti, kjer smo le sem in tja srečali kakšen tovornjak, nekaj osebnih avtomobilov z nepalsko ali indijsko registracijo, večina pa krave, koze, ovce, kokoši in lesene vozove, ki so jih vlekli bivoli. Na cesti je bilo vse polno prodajalcev različnega sadja, pripravljene hrane in še česa, pa veliko kolesarjev. Ob cesti sva videla »hiše« revnih in manj revnih, ljudi iz višjih in nižjih kast, grajenih iz blata, lepenke, pločevine, lesa, opeke, betona itd. Med cesto in hišami so odprti kanali, po katerih se pretaka gosta voda, ki jo ljudje uporabljajo. V njej se veselo kopajo otroci, seveda pa to vodo uporabljajo tudi za kuhanje, pranje in podobno. Skoraj vse te resnično revne in zbite hišice pa imajo tudi svoje trgovnice, v katerih prodajajo vsaj kakšno sadje ali domače jedi, pod napol pokritimi prostori pa imajo tudi nekakšne kuhinje.

To je resnično revna pokrajina, videl pa sem le eno od tisočev podobnih mestec in le drobce revščine, ki prevladuje v tem delu sveta. Ob pogledu na svete krave mi je pošel tudi tek do mesa, saj so krave, izgubljene po mestih požrle na cestah vse odpadke, ki so jih videle. Najbolj pa me je pretresel pogled na človeka, ki je umiral sredi ceste. Ležal je na razbeljenem asfaltu pri temperaturi 36 stopinj Celzija, ljudje pa so brezbržno hodili mimo njega. Spretno so se ga izogibali tudi tovornjaki, verjetno pa je bil iz tako nizke kaste, da se nikomur ni zdelo vredno ukvarjati z njim. Ob njem se je mirno zleknila le prežvekujoča krava. Grozljivo je, če pomisliš, da živimo

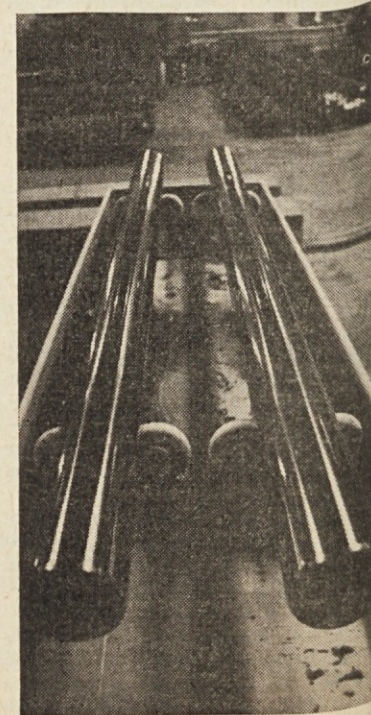
mo v dvajsetem stoletju, da porabimo toliko denarja za oboroževanje, ponekod pa ljudje umirajo brezimni, sredi prahu in odpadkov in zaradi lakote. To so trenutki, ko začneš globoko premišljevati, misli pa se povrnejo domov v našo lepo domovino. Veseli moramo biti, če smo kakorkoli pomagali ljudem, ki se otapajo bede, zato je dobro, da spoznavamo težave nerazvitih dežel. Le vsi skupaj bomo lahko pomagali tem ljudem premagati lakoto in bedo, saj sami tega ne bodo zmogli.

Indijsko mejo sva s prijateljem z lahkoto prestopila. Bila sva pravzaprav že v Indiji, ko je obmejni uslužbenec opazil, da nekako ne sodiva med ljudi, ki običajno prečkajo mejo. Ob pogledu na najina potna lista, v katerih je pisalo New Delhi Air Port, pa je bil zadovoljen in stvar je bila takoj opravljena.

Ko sva se na indijski strani začela zanimati kaj je z opremo za hidroelektrarno, spet nisva izvedela ničesar. Nisva imela nobene možnosti, niti kam vprašati, saj ni bilo nikakršnih komunikacijskih zvez. Zato sva se kmalu vrnila nazaj. Ob povratku sem premišljeval, da bi bili ti ljudje morda še veliko nesrečnejši, če bi poznali tudi kakšno drugačno življenje. Veliko manj lakote pa bi bilo, če bi imeli več delovnih navad in vsaj malo mehanizacije, saj bi v tem primeru lahko pridelali veliko več žita in riža. Upajmo, da čas, ko bo to mogoče, ni več tako daleč.

O gradbišču Silghdadi Doti, o ljudeh, ki tu živijo in delajo, o napredku del pa prihodnjič.

S. Štokelj

Kvalitetni obdelovanci so cenjeni doma in na tujem. Na sliki so plungerji za viličarje (Foto: K. G.)